

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning,
kultur och kommunikation

EXAMENSARBETE

Avancerad nivå

UÖÄ007 15hp

Höstterminen 09

Språkutvecklande undervisning av flerspråkiga elever

- ett effektivt arbetssätt kring språkutveckling

Developing language instruction of bilingual students

- An efficient approach for language development

Författare:

Jenny Nord

Desirée Ekendahl

Handledare: Birgitta Norberg Brorsson

Examinator: Ingrid Wiklund

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning,
kultur och kommunikation

EXAMENSARBETE

Avancerad nivå

UÄÖ007 15 hp

Höstterminen 2009

SAMMANDRAG

Jenny Nord

Desirée Ekendahl

Språkutvecklande undervisning av flerspråkiga elever

- ett effektivt arbetssätt kring språkutveckling

Developing language instruction of bilingual students

- An efficient approach for language development

Årtal: 2009

Antal sidor: 37

Syftet med vårt arbete var att göra en djupare kvalitativ undersökning av arbetet med språkutveckling hos flerspråkiga elever. Med hjälp av semistrukturerade intervjuer skapade vi oss en bild av skolans verksamhet och arbete med flerspråkighet på en mångkulturell skola och en icke mångkulturell skola.

Våra slutsatser är att det krävs ett samarbete för att nå ett så effektivt arbetssätt som möjligt. Eleverna behöver flerspråkigt stöd och material samt uppmuntran för att vidare utvecklas språkligt och kunskapsmässigt. Vi kom fram till att en flerspråkig elev har tillgång till bättre resurser på en mångkulturell skola. En flerspråkig elev som går i en skola med största delen svenskspråkiga elever har inte tillgång till det material eller stöd hon/han kan behöva för att utveckla andraspråk och modersmål. Eleven behöver bland annat flerspråkig lärare, modersmålsundervisning och flerspråkigt material.

Abstract

The aim of our work was to make a deeper qualitative survey of the work on language development in bilingual students. With the help of semi-structured interviews, we created an image of the school activities and works with bilingualism in one multicultural school one are non-multicultural school.

Our conclusion is that there must be cooperation to achieve the most efficient approach possible. Students need bilingual support and materials, and encouragement to further develop linguistic knowledge. We concluded that a bilingual student has access to better resources at a multicultural school. A bilingual student who attends a school with mostly Swedish-speaking students does not have access to the material or assistance there might be a need to develop native like second language and language learner needs, including multi-lingual teacher, mother tongue education and bilingual materials.

Nyckelord: modersmål, flerspråkighet, svenska som andraspråk och mångkultur

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	6
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Uppsatsens disposition	7
1.3 Definition av begrepp.....	7
2 Bakgrund	8
2.1 Språkutveckling och skolans språkpolicy	8
2.2 Begreppet flerspråkighet	11
2.3 Problematiken kring flerspråkighet	12
2.4 Språklig identitet	14
2.5 Fördelar och nackdelar med att vara flerspråkig	14
2.6 Framgångsrik undervisning av flerspråkiga elever	15
2.7 Vad säger kursplanerna?	18
3 Metod och material.....	19
3.1 Metodval.....	19
3.2 Urval.....	20
3.3 Genomförande	21
3.4 Analysmetoden.....	22
3.5 Reliabilitet	23
3.6 Etik	23
4 Resultat.....	24
4.1 Presentation av resultat.....	24
4.1.1 Intervju med Minna, klasslärare 1, Månskolan.....	24
4.1.2 Intervju med Stina, klasslärare 2, Solskolan	26
4.1.3 Intervju med Lisa, klasslärare 3, Lövskolan.....	29
4.1.4 Intervju med Mayra, lärare i svenska som andraspråk, Månskolan	30
4.1.5 Intervju med Sofia, lärare i Svenska som andraspråk, Solskolan	31
4.1.6 Intervju med Mario, rektor, Månskolan	32
4.1.7 Intervju med Maria, modersmålslärare, Månskolan.....	34
4.1.8 Sammanfattning av intervjuerna	35
4.2 Analys av resultat	36
5 Diskussion	37

5.1 Diskussion av resultat.....	37
5.2 Diskussion av metod	41
6 Slutsatser	42
6.1 Fortsatt forskning	43
Källförteckning.....	44
Bilaga 1.	46
Bilaga 2.	47
Bilaga 3.	48
Bilaga 4.	49

1 Inledning

Antalet elever med annat modersmål än svenska har ökat markant de senaste åren, bland annat på grund av en ökad globalisering och ökad invandring ”och den växande rörligheten över nationsgränserna” (Lpo 94, under rubriken *Förståelse och medmänsklighet*). De barn som kommer till Sverige idag och möter skolans värld får mycket stöd i den språkliga utvecklingen genom bland annat modersmål och svenska som andraspråksundervisning. För lärare är kunskaperna inom det flerspråkiga arbetsområdet viktiga och något som vi känner är intressant eftersom alla lärare idag kommer att möta andraspråkselever.

Vårt intresse för flerspråkighet har alltid funnits inom oss och under utbildningens gång har vi stött på detta område vid ett flertal tillfällen där det har belysts som ett mycket viktigt och kommande område i dagens skola. Därför tar vi tillfälle i akt att fördjupa oss inom flerspråkighet eftersom vi känner att vi kommer ha nytta av detta i vårt kommande yrkesliv. Cummins (2001) förespråkar i sin studie en undervisning för de flerspråkiga eleverna som tar stöd i modersmålet och tidigare erfarenheter för att utveckla ny kunskap och språk. Cummins tar även upp att det är vanligt att läraren har svårt för att förmedla kunskap på bästa sätt till dessa elever för att eleverna ska förstå.

Det är viktigt att belysa flerspråkighet och vilken betydelse läraren har för att flerspråkiga elever ska få en bra start i sin språkliga utveckling. ”Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där” (Lpo 94, under rubrik *Förståelse och medmänsklighet*).

Vi vill försöka få klarhet kring arbetet med flerspråkighet i skolan i och med vår studie då det är ett stort arbetsområde där det krävs mycket kunskaper för att kunna genomföra en språkutvecklande undervisning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Vi vill med vår uppsats göra en undersökning av lärares arbete med flerspråkiga elever på en mångkulturell skola och en icke mångkulturell skola. Några frågeställningar som vi har valt att arbeta utifrån är:

- Hur arbetar lärare och pedagoger för att utveckla svenska och modersmål hos flerspråkiga elever?

- På vilket sätt finns det skillnad i arbetet med flerspråkiga elever på en mångkulturell skola och en icke mångkulturell skola?

1.2 Uppsatsens disposition

I kapitel 2 ges en teoretisk bakgrund om inläring utifrån olika perspektiv. Vidare kommer vi att gå in på vad olika forskare säger om flerspråksinläring och inläring av ett andraspråk, hur en effektiv undervisning av flerspråkiga elever ser ut och vinklingar av begreppet flerspråkighet. I den delen lyfter vi fram forskaren Langer (2002) och hennes studie från en mångkulturell skola. Studien visar på ett effektivt arbetssätt i en mångkulturell och mångspråkig miljö där alla elever har engelska som sitt andraspråk. Vi anser att Langers studie är relevant för vår egen då vi får en klar bild av ett fungerande arbetssätt i undervisningen av flerspråkiga elever. Därför får studien ta upp en stor del i vår litteraturläsning.

I kapitel 3 redovisar vi vår metod och vårt material i arbetet.

Därefter kommer kapitel 4 med sammanställningar av våra intervjuer. Intervjuerna med lärare och rektor visar på informanternas åsikter, tankar och arbetssätt kring området flerspråkighet och undervisning. Intervjuerna beskriver arbetssättet och lärarnas tankar kring språkutveckling i den kommun vi genomfört intervjuerna. Avslutningsvis i kapitel 5 och 6 kommer en analys och en diskussion av arbetet samt en sammanfattande del.

1.3 Definition av begrepp

I detta avsnitt definierar vi ett antal begrepp som förekommer ofta i vår uppsats.

Modersmål

Modersmål är det språk man lär sig tala först som litet barn. Det är det språket man kan identifiera sig med och visa känslor på.

Flerspråkighet

Med flerspråkighet menas att man har förmågan att kunna tala, skriva och läsa på två eller flera språk någorlunda obehindrat.

Svenska som andraspråk

En person som har ett annat modersmål än svenska har då svenskan som sitt andraspråk. Inom skolan är svenska som andraspråk ett ämne där eleverna som talar ett annat modersmål lär sig svenska från grunden.

Mångkultur

Mångkultur innebär att det förekommer flera olika språk, kulturer och religioner inom ett område.

Kodväxling

Kodväxling innebär att man kan blanda olika språk i ett och samma samtal och ibland även i en och samma mening. Detta sker många gånger på ett grammatiskt korrekt sätt. Men det förutsätter att båda språkutövarna kan dessa språk för att kodväxling ska kunna fungera.

(Einarsson 2004, s.94)

2 Bakgrund

I kommande avsnitt presenterar vi vår forskningsbakgrund och kursplanerna i ämnet. Vi har fokuserat på några av de främsta forskarna inom ämnet flerspråkighet och refererar resultat som är av speciellt intresse för vår undersökning.

2.1 Språkutveckling och skolans språkpolicy

Den framstående amerikanske språkforskaren Cummins (2001) beskriver läroplanen som anpassad för vita, enspråkiga, medelklasselever. Då skolorna idag undervisar en kulturell mångfald där språk och kulturer möts, anser Cummins att lärarens roll och sättet att undervisa måste förändras och anpassas. Han påpekar att undervisningen av tvåspråkiga elever främst anses vara en uppgift för lärare som håller i stödundervisningen av flerspråkiga elever. För att skapa förändring och förbättring förespråkar han en form av "språkpolicy" som riktar sig till de flerspråkiga elever som behöver en anpassad undervisning för att kunna utvecklas (s. 89). "Språkpolicyn" presenterar han som en process där forskning om andraspråksinläring och skolframgång ligger till grund för omstruktureringar i skolans sätt att arbeta. Denna policy ska även gälla alla lärare, oavsett undervisningsämne. Att anpassa sitt arbetssätt efter en viss policy kräver delaktighet och engagemang från alla berörda undervisande lärare. De måste ta del av relevant forskning.

Det som är viktigt med att ha en språkutvecklande undervisning under hela skoldagen i alla skolans ämnen är att de flerspråkiga eleverna ska få det stöd som behövs för att de ska kunna utvecklas kunskapsmässigt, det vill säga att de kan inhämta ämneskunskaper i form av vanlig undervisning på svenska (Löthagen, Lundenmark och Modigh, 2008, s.22). Många ämneslärare anser att det är modersmålslärarens eller lärares i svenska som andraspråk uppgift att flerspråkiga elever lär sig svenska, påpekar Löthagen m.fl. (2008, s.22). Författarna lyfter

även fram att det i vissa fall finns ämneslärare som menar att andraspråkselever ska hållas borta från ämnesundervisningen tills de behärskar det språkliga innehållet fullt ut.

I ”*Kartläggning av svenska som andraspråk*” står det att ”elevernas språkutveckling är alla lärares ansvar, vilket förutsätter att alla lärare också har kunskap om hur man arbetar språkutvecklande med alla elever” (Myndigheten för skolutveckling, 2004, s.51). I och med att det kan ta flera år innan eleven lär sig språket får då inte denna elev delta i ämnesundervisningen under en mycket lång tid, vilket för Löthagen m.fl. (s.22) är absurt.

I undervisning av andraspråkselever kan det bli besvärligt då läraren inte kan förmedla det eleverna ska förstå. Eleverna kan inneha de kunskaper de behöver för att bli godkända men kan ha problem att förmedla dessa på andraspråket. De blir då underkända i ett ämne endast på grund av språkliga brister. Cummins (2001) skyller denna problematik på det system som reglerar undervisningen. Med det menar han utbildningssystemet, läroplaner, bedömning, lärarutbildning och kompetensutveckling (s.91). "En förutsättning för förändring är att lärare blir medvetna om och villiga att utmana, de maktförhållanden som råder i samhället, och som därmed också avspeglas i skolan. När lärare inte ifrågasätter sin egen roll och det system inom vilket de arbetar förstärker de omedvetet utövandet av tvingande maktförhållanden" (s.92). Cummins själv föreslår flera förändringar, bland annat genom en förändring av lärarutbildningen där alla får erfarenhet av att göra fackämnesinnehåll förstäligt för andraspråkselever. Ett annat sätt anser han vara att ställa krav att rektorer ska ha erfarenhet av andraspråksundervisning. Har ledningen kunskaper om andraspråksinläring och mångfald blir det betydligt lättare för lärare att ställa krav på omorganiseringen. Denna omorganisering kan vara enkel, som att t ex. schemalägga andraspråksundervisning och ämnesundervisning för att kunna arbeta med samma område.

Det som kan försvåra för andraspråkselever när de lär sig sitt andraspråk är att språket genomsyrar hela verksamheten med svenska normer och värderingar, normer de inte är vana vid. Löthagen m.fl. (2008, s.12) tar upp elevernas tidigare erfarenheter som inte har synliggörs till fullo. Dessa elever får då en dubbel uppgift att handskas med eftersom de inte ”bara tvingas lära sig andraspråket svenska utan också lära sig på svenska – att ta in ämneskunskaper på ett språk som de inte behärskar fullt ut” (s.12). Det betyder att medan de svenska eleverna kan koncentrera sig på innehållet fullt ut är de flerspråkiga eleverna tvungna att ”ha fokus på både innehåll och språk på samma gång” (s.12).

Cummins (2001) menar att ingen är ett oskrivet blad. Alla har tidigare erfarenheter och kunskaper och dessa bör tas tillvara i undervisningen. Andraspråkselever kan ibland ha svårt

att applicera kunskaper de kan förmedla på sitt modersmål till ett nytt språk och vad de lär sig på det språket. Därför bör elevers tidigare kunskaper aktiveras genom exempelvis ”brainstorming” i helklass då inlärningsprocessen kan effektiviseras. Brainstorming aktiverar olika erfarenheter och kunskaper om ett ämne i en kulturellt heterogen grupp där då tillfälle ges att diskutera ämnet på sitt modersmål och sedan tillsammans översätta till svenska. Utifrån detta får läraren en chans att hjälpa eleverna med begrepp och svåra ord som tillhör ämnet. Att arbeta på ett liknande sätt ökar elevens medvetenhet om sin tidigare kunskap och blir ett stöd i deras kognitiva utveckling. Arbetssättet tillåter dem även att genomföra diskussioner på en högre språklig nivå och utvecklar då både modersmål, svenska och ämneskunskaper (Cummins, 2001, s. 95-96).

Landry, Allard och Deveau (2009) påstår i sin studie ”*Selfdetermination and bilingualism*” att elever bör få all ämnesundervisning på sitt modersmål till viss del samtidigt som de tilltalas och undervisas på andraspråket på samma nivå som om det vore modersmålet, för att kunna utveckla och bibehålla jämlika språkkunskaper på båda språken. Den språkliga socialisationen tillsammans med andra utvecklar språkets funktion och syfte (s.210-211).

Cummins & Barker (1996) poängterar fördelen med att ha användning för båda sina språk vilket ger barnet en bättre tankeförmåga. Det ger den tvåspråkige en integrerad kognitiv förmåga, som ger möjlighet för överföring av begrepp och kunskap mellan språken. Cummins illustrerar grunden till varför modersmålet är mycket gynnsamt för att kunna utveckla ett nytt språk på bästa sätt. Han gör det genom en illustration av två isberg (isbergsanalogi). Varje isberg illustrerar ett språk. Det som sticker upp ovanför ytan belyser när den tvåspråkige talar (språkets synliga drag), språken hålls på så sätt isär. Under ytan finns en koppling mellan isbergen vilket även gör att det finns en koppling mellan språken på samma sätt som isbergen (centralt operativsystem). Detta gör att språken fungerar genom samma tankeförmåga men att de kan uttrycka sig på olika språk.

Ladberg (2003) hävdar att ”när vi möter barn som lever med mer än ett språk är det viktigaste av allt att se att barnet behöver alla sina språk – och att förstå att det är möjligt eftersom hjärnans kapacitet att hantera språk är oerhört stor” (s.9). Cummins (2002) styrker även detta i sin artikel, *Bilingual Children's Mother Tongue: Why Is It Important for Education*, där han bland annat påpekar att en trovärdig lärare använder sig av elevens bakgrund och tidigare erfarenheter i klassrummet. Skolan ska bättre stärka och uppmuntra elevens kulturella arv istället för att förtrycka det.

2.2 Begreppet flerspråkighet

Att kunna flera språk har oftast inget att göra med att man är språkbegåvad, menar Ladberg (2003). Hon hävdar att det har att göra med de olika behov man har. Ladberg fortsätter med att förklara att om man har många olika språk omkring sig i vardagen är det inte viktigt att kunna alla språk lika bra och att kunna säga samma sak på alla språk utan det viktiga är att kunna använda varje språk i rätt kontext.

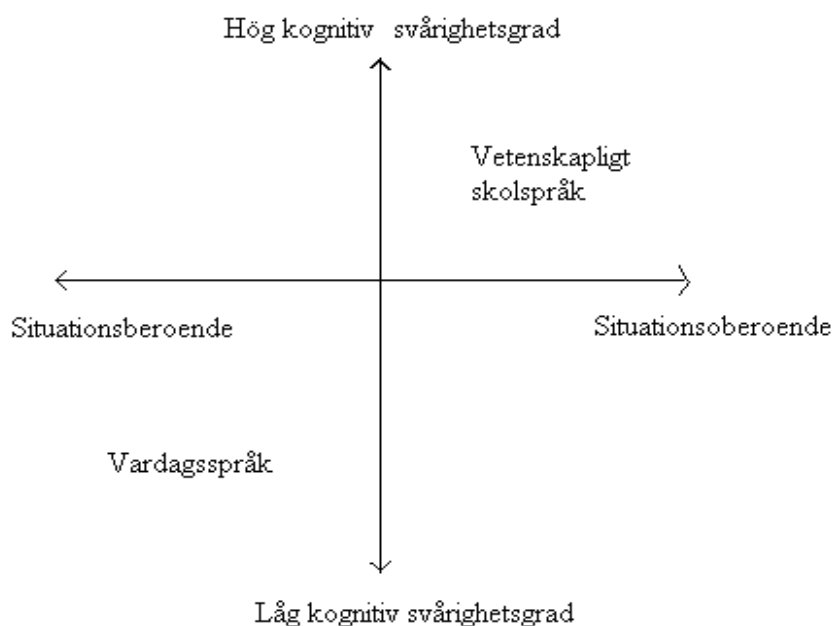
Einarsson (2004, s. 87) ger en förklaring till hur förstaspråk och andraspråk definierades i början av 1900-talet. Han menade att de flesta barn i Sverige på den tiden hade svenska som sitt modersmål och det blev då kallat för barnet förstaspråk. Han påpekar sedan att denna term är en aning inkonsekvent om ett barn utvecklar två språk samtidigt och dessutom har ungefär samma kompetens. Detta barn har i sådana fall två förstaspråk. Andraspråk är det språk man lär sig på samma sätt som förstaspråket, alltså i språkets naturliga miljö men att detta sker senare i livet än förstaspråket.

När man talar om invandrarelevens undervisning på deras modersmål i skolan kallade myndigheter den undervisningen tidigare för hemspråk och hemspråksundervisning. Detta har emellertid ändrats och från och med juli 1997 används officiellt istället begreppet modersmål och modersmålsundervisning. "De orden står alltså nu i praktiken för invandrares förstaspråk och undervisning i detta, dvs. just inte i svenska, det som termerna syftade på dessförinnan" (Einarsson 2004, s.88). En anledning till varför man har valt att ändra termen hemspråk är att den kan associera till att deras förstaspråk enbart används i hemmiljön, vilket givetvis är felaktigt, poängterar Einarsson.

Några förklaringar på olika benämningar av språkinläring som Einarsson (2004) anser är värda att nämna är att om man lär sig ett nytt språk, t ex. engelska, tyska, franska i skolan kallas det för *kulturell inläring*. Lär man sig däremot ett språk i en naturlig miljö t ex. genom en förälder med ett annat modersmål än svenska kallas det för *naturlig inläring*. Språket kan självklart även läras genom undervisning. Det är de kulturellt inlärd språken som brukar kallas för främmande språk medan de naturligt inlärd språken kallas för andraspråk. När det gäller flerspråkiga barn skriver Hwang och Nilsson (2007) att en flerspråkig miljö underlättar ett barns språkinläring. Barnen kan lättare se hur olika språk är uppbyggda och tar in fler språkljud. Det kan uppstå komplikationer då barnen kan blanda ihop ord som liknar varandra men har olika betydelser. Hwang och Nilsson beskriver dessa som "false friends" (s.204). Författarna särskiljer också två begrepp. "Kulturell tvåspråkighet" är ett begrepp som visar på ett barn som talar ett språk hemma och sedan lär sig ett nytt på förskolan eller i skolan.

"Naturlig tvåspråkighet" är när två eller flera språk pratas i hemmet. De nämner att den allmänna uppfattningen oftast är att ett barn bör behärska ett språk innan hon/han lär sig ett nytt, samtidigt som barn som lär sig två eller flera språk i hemmet inte har några större svårigheter att särskilja dessa.

Enligt Cummins (1996, i Löthagen m.fl. 2008, s.65-66) finns det två faktorer som påverkar andraspråkselevens språk- och kunskapsutveckling, nämligen den kognitiva svårighetsgraden och graden av situationsberoende. Den kognitiva svårighetsgraden är den tankemässiga insats som krävs för att kunna utföra en uppgift. Detta kan variera mellan lågt och högt på skalan, vilket innebär att det beror på i vilken skala eleven får använda sitt kognitiva tänkande på, ju mer desto bättre. Då använder eleven sin tankeverksamhet samtidigt som eleven får stöd i kontexten. Motsatsen till detta är då eleven endast får s.k. "fylla-i-uppgifter" där det inte krävs någon större tankeverksamhet för att klara uppgiften och samtidigt inget stöd i kontexten.

Figur 1. Cummins utvecklingsmodell (Cummins (1996, i Löthagen m.fl. 2008, s.66)

2.3 Problematiken kring flerspråkighet

När det gäller att lära sig ett främmande språk finns det enligt Hyltenstam (1979, s.12) vissa problem som kan uppstå. När man använder vissa fraser i olika situationer är det svårt för den som håller på att lära sig ett nytt språk att avgöra den språkliga strukturen. I vissa kulturer, t. ex. i engelskan eller polskan, inleder man önskemål med ett artighetsord t.ex. engelskans "please". Därför kan det enligt Hyltenstam vara svårt att kommunicera och förstå varandra korrekt när vi talar svenska med varandra om man använder artighetsfraserna på "fel" sätt.

Det kan till och med uppfattas ohövligt i vissa sammanhang, menar Hyltenstam. Allt det nya som ska läras in på det nya språket som att hälsa, berömma, beklaga sig eller att ge ett löfte måste man lära sig enligt det nya språkets normer. Han menar att ”man måste kunna handla språkligt även på det nya språket” (s.12).

Hyltenstam (1979, s.12) poängterar vikten av att ta reda på språkutövarens tidigare erfarenheter och bakgrund för att få en bild av vilka svårigheter personen kan ställas inför vid inläringen av ett nytt språk. Han skriver att både den sociala och den psykologiska faktorn spelar in. För en invandrare betyder oftast mötet med en annan kultur och ett nytt språk en stor psykisk påfrestning. En hög grad av motivation tycks vara en av de största drivkrafterna för att lära sig ett nytt språk, menar Hyltenstam. Denna motivation kan ibland tryta hos en del invandrare som kommer hit genom en förflyttning som är omgiven av en otrygg miljö i form av långa väntetider. Detta kan orsaka att de får en negativ attityd till den nya kulturen och det nya språket, poängterar Hyltenstam.

Flera undersökningar har kommit fram till det föga förvånade resultatet att rika möjligheter till kontakt med talare av målspråket är en viktig faktor för framgången med språkinläringen. Om dessa kontakter blir omfattande eller ej – t.ex. mellan invandrare och den inhemska befolkningen – kan ses som en effekt av förhållandet mellan den grupp som språkförvärvaren tillhör och gruppen som talar inläringsspråket. Om den ena gruppen är dominerad av den andra – socialt, ekonomiskt och politiskt – som fallet i regel är när det gäller inhemsk befolkning och invandrade arbetare, blir kontaktmöjligheterna begränsade och detta påverkar språkinläringen negativt.

Men även om kontaktmöjligheterna är mer omfattande – det nya språket kanske talas på språkförvärvarens arbetsplats eller av personen i hans omedelbara närhet – så krävs det att språkinläringen försiggår i en miljö som upplevs positivt av språkförvärvaren (Hyltenstam 1979, s.12-13).

Vidare tar Hyltenstam i sitt kapitel upp behovet av kunskaper hos invandrarlärare i Sverige:

/.../dels på att forskningen inom språkets användningsaspekter, särskilt från en kontrastiv utgångspunkt, fortfarande befinner sig i ett initialske, vilket gör att kunskaperna om dessa områden är begränsade. Det finns dock en mängd allmän litteratur angående språkets användningsaspekter som kan vara av stort värde för språklärare. Det område av lingvistik (vetenskapen om språket) som jag tänker på kan sammanfattande benämnas diskursanalys och innefattar sådant som

samtalsanalys, analys av klassrumsinteraktion och talhandlingsteori. (Hyltenstam 1979, s.14).

I citatet ovan nämner Hyltenstam kontrastiv analys, vilket innebär att ”en systematisk jämförelse mellan två språk i syfte att förutsäga och/eller förklara de problem som en person med det ena språket som modersmål stöter på vid inläringen av det andra, men termen har också använts allmänt om varje typ av språkjämförelse” (Hyltenstam 1979, s.14).

Språktypologi innebär att man arbetar med ett större antal språk på en gång, ”helst ett representativt urval av världens språk, och jämför dem ur vissa aspekter, som i princip kan vara vilka som helst, t ex deras vokalsystem, tempussystem etc.” (Hyltenstam 1979, s.14).

Att tvingas lära sig alla ämnen i skolan på ett språk man inte behärskar tillräckligt bra och samtidigt bli bedömd som en infödd elev är något som de flerspråkiga eleverna upplever och detta har de gemensamt då de utsätts för mycket stora språkliga utmaningar och påfrestningar (Löthagen, m.fl. 2008, s.14). Dessa elever har även gemensamt att ”de alla möter en ny språklig värld utan att riktigt veta vilka förväntningar lärarna har. De möter andra kulturella referensramar och de egna räcker inte längre till eller räknas inte” (s.14).

2.4 Språklig identitet

Den relation man har till sitt modersmål är något speciellt, framhäver Einarsson (2004, s.38) eftersom det medför en stark markör till den egna identiteten: att ”tala sitt förstaspråk är oftast det viktigaste sättet att markera sin hemmahörighet i sig själv och i sitt ursprung” (s.38). Han framhåller även att många som inte talat sitt modersmål under en tid, exempelvis p.g.a. vistelse i ett annat land, framhäver hur underbart det är att återkomma till sitt modersmål efter att ha talat ett annat språk under en period. Han påpekar även att ens modersmål väcker en särskild känsla hos varje individ och ger språket färg, smak och lukt medan andra språk ofta framställs som gråa och doftlösa. Därför är det ovanligt att en person överger sitt modersmål om man inte har någon speciell anledning till det (Einarsson 2004, s.38).

2.5 Fördelar och nackdelar med att vara flerspråkig

Fördelar med att vara flerspråkig är att man har lättare att kommunicera med personer med olika språk och kulturer menar Grosjean (1994). Flerspråkiga personer anser att flerspråkigheten ger dem förmånen att lära sig nya språk lättare, att det ger dem ett vidare perspektiv på livet, deras sinnen blir mer öppna och de har lättare att söka arbete. (Grosjean, 1994 i Einarsson 2004, s.97).

Det finns inte lika många nackdelar med att vara flerspråkig. Faktorerna som Grosjean

(1994) tar upp är att en blandning av språken kan ibland vara ofrivillig. En annan faktor är att den flerspråkige ibland kan känna sorg över att ha förlorat ett av språken. Detta gäller oftast minoritetsspråken då de kommer i obalans med övriga språk (Grosjean, 1994 i Einarsson 2004, s.97).

2.6 Framgångsrik undervisning av flerspråkiga elever

Langer (2002) är en framstående amerikansk forskare inom språk och undervisning. Hon presenterar i "*An effective teacher in a Newcomers' school*" en mångkulturell "Highschool" i USA och en lärares arbetssätt med sina flerspråkiga elever. Skolan är inrymd i en större skola och undervisningen sker i källaren. Eleverna har alla bott i USA mindre än fyra år och har fått mindre än 21 % i resultat på engelska språktest. Språktestet avser att se elevernas språkliga kunskaper på språket som testas. Ett resultat på under 21 % visar på en mycket liten språklig förståelse.

Langer har följt en lärare, Marsha Slater, som har ett annorlunda arbetssätt i sin undervisning som får hennes flerspråkiga elever att utveckla sina läs- och skrivkunskaper på engelska (s.99-100).

För en del elever och deras familjer kan immigrationen till ett nytt land frambringa en rad komplikationer. Skolan har valt att ha ett nära samarbete med elevernas omgivning och familjer. Skolan erbjuder kurser i engelska för föräldrarna, olika former av ekonomiskt stöd och hälsoförsäkringar. Skolan har även tillgängliga studievägledare i varje arbetslag som undervisar fyra lektioner i veckan, den resterande tiden hjälper de eleverna med ansökningar till college (s.108).

Skolan i helhet strävar efter mål och principer som hjälpt skolan att utvecklas språkligt. Bland annat ses modersmålet hos eleverna som en tillgång som är användbar både inom skolan och i samhället. Undervisningen grundas på höga förväntningar på eleverna där inläringen är på topp i heterogena samarbetsgrupper där språkkunskaper får utvecklas i sin kontext med ett syfte (s.100-102).

Undervisningen är upplagd enligt ett tvärvetenskapligt arbetssätt där alla ämnen behandlar ett tema, exempelvis "Rörelse". Detta område går som en röd tråd genom alla ämnen och eleverna ska då kunna dra relevanta kopplingar mellan ämnena de läser. Eleverna får genom ett tvärvetenskapligt arbetssätt som detta en mängd begrepp och språkliga uttryck som de utvecklar i samarbete med andra. För att kunna genomföra en undervisning träffas lärarna cirka två gånger i veckan för att diskutera undervisning, schema, instruktioner och andra sakliga frågor. Denna tid används för att kontakta föräldrar med hjälp av andra elever

eller flerspråkiga lärare (s.102-103). Genom grupparbete under lektioner arbetar eleverna konstant med så kallade "meritportföljer". Dessa används senare i deras ansökningar till college. Eleverna arbetar utifrån meritportföljerna och utvärderar dessa allt eftersom, både individuellt och i grupp. Portföljen är en bra konkret dokumentation av elevernas arbete och hjälper dem att själva reflektera över sitt lärande. Portföljen används också som en form av examination från skolan som utvärderas av en examineringspanel som bedömer innehållet.

Lektionerna genomförs både individuellt och i grupp. Genom heterogena grupper där språk, ursprung och ålder är olika får eleverna komplettera varandras kunskaper och stödja varandra i den språkliga utvecklingen. Elever med samma modersmål kan hjälpa varandra att översätta och förklara, men engelska är huvudspråket som används i alla uppgifter och diskussioner. Skolan har statistiskt sett lyckats med sin undervisning då över 90 procent av eleverna under åren 1997-98 kom in på college. Samarbete är en av skolans grundpelare och lärarna känner att det är deras uppgift att föregå med gott exempel. De genomför grupparbete på så många nivåer som möjligt och ser detta som ett arbetssätt som stimulerar självförtroendet och som ett sätt att vidga sina synsätt (s.103).

Nya elever som precis börjat lära sig engelska får samma uppgifter som de elever som har mer kunskaper i engelska. Uppgifterna är då inte individuella. Skolan har valt detta arbetssätt då det förväntas att de nya eleverna tar hjälp av sin omgivning och klasskamrater med samma modersmål när det kommer till förklaringar och översättningar, precis som Langer (2002) själv beskriver: "In having to work in a group and to constantly share thoughts and information, students become familiar with the language of sharing and of asking questions, and they begin the journey to becoming skillful communicators in English." (Langer 2002, s.106).

Även om större delen av undervisningen är på engelska tar skolan ändå vara på elevernas modersmål och kunskaper. Lärarna integrerar den vanliga undervisningen med språkutvecklande tekniker samt ser till att det finns tillgång till mycket material på elevernas modersmål. Själva undervisningen sker på engelska, sedan kan eleverna emellan använda sitt modersmål för att klargöra olika begrepp och instruktioner för varandra (s.106-107).

Utöver undervisningen anser lärarna sig ha ett stort ansvar för sina elever. Varje arbetslag diskuterar sina elevers arbete och utveckling. Om en elev har svårt att klara av sina uppgifter eller inte engagerar sig i skolan träffas arbetslaget tillsammans med eleven för att komma fram till en lösning. Genom att visa sitt stöd och engagemang för eleverna kan de lättare lösa problem som uppstår i tid utan att det ska gå för långt (s.114).

Langer (2002) följde en lärare, vid namn Slater under sina observationer på skolan. Slater arbetar främst utifrån grupparbeten. Slater litar på att hennes elever klarar av uppgifterna på egen hand och med hjälp av klasskamrater. Under lektionerna får eleverna arbeta i grupper utefter olika uppgifter. Hon finns till hands i bakgrunden och rör sig mellan varje grupp och tar god tid på sig att stödja dem som behöver förklaringar och hjälp. Hon ger aldrig raka svar på frågor som eleverna själva kan finna svaret på, utan hjälper dem i deras tankeprocess och visar dem i rätt riktning. I sitt sätt att gruppera arbetsgrupper har hon två regler. ".../(1) no more than two speakers of the same language, and (2) a balance of genders, language experience and age." (s.117). Slater beskriver syftet med det fria upplagda grupparbetet i sitt klassrum enligt följande.

I just keep my ears open to how they're doing in their groups. I mean that's one of the great things about having older students, because they do take the new ones under their wings and show them the ropes, and every kid has figured out how to work in a group, where to go for help. We watch from a safe distance to let them figure it out and gain the confidence themselves, and do as little spoon feeding as possible. (Langer 2002, s.118)

Vidare beskriver Slater hur grupparbeten har en positiv påverkan på arbetsmoralen. Hon har själv mött flera elever med dåligt självförtroende och brist på intresse för skolarbetet som insett sin egen påverkan på gruppen och deras attityder. Tanken att både förstöra för andra och att inte få vara delaktig i en grupp på grund av låg arbetsmoral, har förändrat tankesättet hos dessa elever som sedan utvecklats till att bli engagerade och studiemotiverade elever.

Gruppernas funktion i att hjälpa eleverna att prestera inom skolan visar också positiv effekt på språkets utveckling hos varje individ. Grupperna finns till stöd för alla och blir även ett sätt att skapa en känsla av gemenskap samtidigt som eleverna kan se på varandra och inse att många kämpar med att lära sig ord och har svårigheter att förstå texter. På det sättet blir det mer "tillåtet" att be om hjälp och att inse att man är i en utvecklingsprocess tillsammans med andra (s.120-121).

Utöver stöd från sina kamrater har eleverna tillgång till litteratur och ordböcker på sina språk. Uppgifter kan skrivas på modersmålet förutsatt att de sedan översätts till engelska. Modersmålet används som en tillgång i undervisningen och Langer (2002) beskriver åsikterna kring användningen av modersmålet enligt följande: "Native languages is used to develop meaning and comprehension and to confirm understandings." (s.125). Vidare beskrivs användningen på ett mer kontextuellt sätt. "In their portfolios, students must write letters to

their parents in their native languages and also translate into English the replies from their parents. Using one's native language does not impede the learning of English; rather, it supports it" (s.125).

Skolan arbetar utifrån "tre R", "*Rethink, redo and reflect*" (Tänk igenom, gör om och reflektera). Reflektionen är en möjlighet till vidare utveckling anser läraren Slater. Samtidigt använder hon sig av Vygotskys "proximala zon". Hon är väl medveten om elevernas kunskaper och är beredd att testa dess gränser och utmana eleverna för att få dem komma ännu längre i sin utveckling. Den noggranna dokumentationen på skolan, samarbetet som genomsyrar alla grupper, reflektioner, attityder till språk och kultur och främst lärarnas syn på eleverna som intelligenta och kapabla människor skapar en inlärningsmiljö som gynnar de flerspråkiga eleverna.

2.7 Vad säger kursplanerna?

Det finns en kursplan för grundskolan för undervisningen i svenska som andraspråk och en kursplan för ämnet modersmål. Deras syfte med ämnet är beskrivet på följande sätt i kursplanerna:

Syftet med utbildningen i ämnet svenska som andraspråk är att eleverna skall uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket som är i nivå med den som elever med svenska som modersmål har. Ytterst är syftet att eleverna skall uppnå förstaspråksnivå i svenska. Därmed får de förutsättningar att kunna leva och verka i det svenska samhället på samma villkor som elever med svenska som modersmål. (Kursplanen – svenska som andraspråk).

Kursplanen i svenska som andraspråk har som uppgift att ge eleverna de språkliga verktyg de behöver för att kunna inhämta kunskaper inom skolan och i samhället. Ämnets syfte är att ge eleverna det stöd och den kunskap de behöver för att utvecklas vidare.

Modersmålet är av avgörande betydelse för den personliga och kulturella identiteten och för den intellektuella och emotionella utvecklingen. Ämnet modersmål syftar till att ge elever med ett annat modersmål än svenska möjligheter att tillsammans med andra vidareutveckla sina kunskaper i modersmålet. Därigenom kan deras självkänsla stärkas och uppfattningen om den egna livssituationen tydliggöras. (Kursplanen – modersmål, ämnets syfte och roll i utbildningen)

Kursplanen i modersmålundervisning är till för att stödja eleverna i deras modersmålskunskaper och stärka deras kulturella bakgrund.

Beroende på elevernas tidigare bakgrund är ämnet svenska som andraspråk uppbyggt på ett annorlunda sätt jämfört med de övriga ämnena i skolan. Alla elever som kommer till Sverige har en unik bakgrund och därför är spännvidden mycket bred i detta ämne. På grund av detta har dessa elever ofta svårt att hänga med i undervisningen i svenska och detta gäller även elever med annat modersmål men som är födda i Sverige. Något som uppmärksammas i kursplanen svenska som andraspråk är de abstrakta begrepp som används och dessa förklaras på ett mycket konkret och förenklat sätt för att underlätta inläringen för eleverna. Att ta hänsyn till genusperspektivet är en central del i ämnet som står skrivet i kursplanen, allt för att underlätta undervisningen av det svenska språket i både tal och skrift för båda könen.

(Kursplanen i svenska som andraspråk)

3 Metod och material

I följande avsnitt går vi igenom valet av metod, urval, genomförande, trovärdighet och etik.

Dessa delar beskriver hur vi genomfört vårt arbete och på vilka grunder.

3.1 Metodval

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ studie för att uppnå vårt syfte att undersöka lärares arbete med flerspråkiga elever på en mångkulturell skola och en icke mångkulturell skola. Vi valde semistrukturerade intervjuer eftersom det är en bra metod som låter intervjuare och informant att föra ett bredare samtal kring frågorna. Det är lättare att ställa följdfrågor vilket gör att det blir mer liv i intervjun och svaren blir mer utförliga. Samt att få möjligheten att träffa informanten personligen gör att innehållet blir mer levande. ”Svaren är öppna och betoningen ligger på den intervjuade som utvecklar sina synpunkter/.../” (Denscombe 2000, s.135) men att vi ändå har kontroll över hur intervjun fortskrider. Valet att göra intervjuer var självklar för oss eftersom vi ville grundligt undersöka samarbetet mellan olika lärare i skolan kring flerspråkiga elever. Därför ansåg vi att detta var den bästa metoden eftersom vi genom denna metod kunde vi få mer utförliga svar, vilket vi kände var väsentligt i vår studie.

Nackdelen med denna typ av metod är att det blir ganska mycket efterarbete då vi är tvungna att sammanställa varje intervju och välja ut det som är relevant för studien.

Denscombe (2000) påpekar vikten av att inte tro att intervjumetoden är något enkelt alternativ trots att det kan finnas tendenser till det. Intervjuer är ett arrangerat möte och inte en vanlig konversation. Nackdelarna med att göra intervjuer är att frågorna kan vara för riktade

och att svaren informanten ger kan vara för styrda in på en viss tråd istället för att öppna upp för vidare perspektiv. Vi valde att utföra personliga intervjuer därför att det är ”/.../relativt lätt att arrangera/.../” (Denscombe (2000, s.136). Denscombe anser att det är en fördel med personliga intervjuer eftersom den ”/.../är relativt lätt att kontrollera /.../” (s.136) och att ”/.../ Forskaren har bara en persons idéer att sätta sig in i och utforska, och en person att ledsaga genom intervjuprogrammet” (s.136).

Vi valde bort den strukturerade metoden för intervjuerna eftersom vi hellre ville koncentrera oss på ett fåtal utvalda informanter. De strukturerade intervjuerna går ut på att samla ”/.../in stora mängder data från ett stort urval informanter/.../” (Denscombe 2000, s.134). Vi har även valt bort enkäter och observationer. Enkäter är en kvantitativ metod som inte skulle vara till större hjälp i vår studie och observationer var inte ett alternativ då vi endast ville fokusera på lärarnas åsikter och tankar kring det egna arbetet. Denna typ av intervju inbjuder till ”/.../djupgående undersökningar, i synnerhet sådana undersökningar som utforskar personliga erfarenheter och känslor/.../” menar Denscombe (s.136). Det var därför vi valde att använda denna metod, allt för att få en mer äkta bild av situationen i skolan och med flerspråkiga elever.

Vi ville även få en översikt av samarbetet på skolan mellan olika lärare samt få en överblick hur lärarna själva skulle vilja organisera arbetet. Vi tyckte att detta var relevant för vår studie då detta kan tänkas visa på en medvetenhet i arbetet med flerspråkiga elever men som kan vara svår att genomföra på grund av olika faktorer. Med detta menar vi att det kan finnas en önskan om material eller resurser som skulle påverka arbetssättet men som inte alltid går att få. I denna studie kommer vi att använda båda begreppen ”lärare i svenska som andraspråk” och SvA-lärare parallellt. Vi kommer även använda benämningen SvA som förkortning för undervisningen i svenska som andraspråk.

3.2 Urval

Vi valde att genomföra våra intervjuer på våra respektive partnerskolor i en större mellansvensk stad samt en skola som är belägen på landsbygden. Vår definition av en icke mångkulturell skola är när elever med invandrabakgrund är under 40 %. En mångkulturell skola anser vi vara en skola med mer än 40 % invandrarelever.

Den ena skolan är F-5 skola och är en icke mångkulturell skola med 25 % elever med invandrabakgrund. Den andra skolan är F-9 och är en mångkulturell skola med 80 % elever med invandrabakgrund. Den tredje skolan är en F-6 skola som är en icke mångkulturell skola. Valet av den tredje skolan uppkom när intervjuerna med två informanter från den icke

mångkulturella skolan uteblev. Vi valde att göra intervjuerna på de skolor vi är väl bekanta med då man på dessa skolor känner oss och vi är väl insatta i deras verksamhet. Samtidigt ville vi jämföra en mångkulturell skola med en i stort sett ”svensk” skola.

Informanterna i studien består av tre klasslärare, en modersmållärare, två lärare i svenska som andraspråk och en rektor som alla är involverade i undervisningen av flerspråkiga elever. Urvalet av dessa gav oss olika synsätt på undervisningen och organisationen av undervisningen.

3.3 Genomförande

Vi hade planerat att genomföra åtta intervjuer, fyra på vardera partnerskola, men p.g.a. olika förhinder kunde vi inte genomföra alla intervjuer som vi hade tänkt. Dessvärre fick vi inte kontakt med modersmålläraren och rektorn på skolan med få andraspråkselever, vilket gjorde att vi fick avstå från dessa intervjuer. Istället tog vi kontakt med en annan klasslärare på en mindre skola på en mindre ort för att få fler åsikter om detta ämne. När vi menar en mindre ort är det en stad med mindre än 50 000 invånare. Under alla intervjuer använde vi bandupptagning men antecknade även utöver inspelningen. Frågorna skickades ut till de som ville ha frågorna i förväg.

Vi valde att använda både bandupptagning och anteckningar för att inte missa någon information. En inspelning fångar endast ”in det talandet ordet, och missar den ickeverbala kommunikationen och andra kontextuella faktorer” (Denscombe 2000, s.145).

Vi kommer i resterande del av arbetet att kalla den mångkulturella skolan för Månskolan och intervjuinformanter från den skolan med namn som börjar på bokstaven M. Den icke mångkulturella skolan kommer att kallas Solskolan och informanter från den skolan med namn som börjar på bokstaven S. Skolan på landsbygden kommer fortsättningsvis kallas Lövskolan och informanten från den skolan med namn som börjar på bokstaven L.

Intervjuerna med klasslärarna genomfördes i respektive hemklassrum. Lärarna hade själva fått välja tidpunkt och plats för att göra det bekvämt för dem. Snitttiden för intervjuerna var mellan 30-50 minuter.

Intervjun med klassläraren på Månskolan, genomfördes direkt efter skoltid. Vi hade gott om tid och situationen var väl anpassad för att genomföra ett gott samtal och ge läraren den tid hon behövde för att förklara och resonera kring frågorna. Dock kom en elev efter halva intervjun och skulle arbeta extra med några uppgifter. Eleven placerades då i samma rum som oss av klassläraren vilket på ett sätt kan ha påverkat hennes svar. Läraren påpekade att detta inte var något att tänka på. Hon är öppen med sin klass och för konstant dialoger med sina

elever om det mesta. Det finns därför en väldigt liten risk att elevens närvaro kan ha påverkat svaren i intervjun.

Intervjun med läraren i svenska som andraspråk på Månskolan genomfördes efter skoltid i hennes klassrum. Då ämnet för intervjun var av stort intresse för henne hade hon sett fram emot intervjun och var på gott humör. Det uppstod inga störningar och vi kunde genomföra frågor och diskussioner på en nivå som var givande för vår studie.

Intervjun med rektorn på Månskolan genomfördes på arbetsrummet. Han var väl insatt i ämnet och visade stort intresse för frågorna. Han var öppen med hur skolans situation ser ut och hur han vill förändra den. Vi blev avbrutna av ett mobilsamtal som dock inte påverkade intervjun något nämnvärt.

Intervjun med modersmålläraren på Månskolan bokades två veckor i förtid. Då hon inte är stationerad på skolan blev det lite mer komplicerat med tid och plats. Hon bestämde var hennes intervju skulle genomföras vilket var hennes grupp rum efter en lektion. Tiden kändes lite för kort då hon var inbokad för lektion på en annan skola strax därefter, vilket gjorde att intervju svaren inte kunde diskuteras djupare. Dock var hon positiv och gav en bra bild av hennes sätt att arbeta och åsikter kring skolans arbete. Dessa var tillräckliga för att kunna ta med i vår studie.

Intervjun med klassläraren på Solskolan bokades i förväg och hon fick själv välja datum och tid. Intervjun genomfördes under hennes planeringstid på förmiddagen. Stämningen var lugn och vi hade gott om tid för att genomföra intervjun. Vi befann oss i hennes klassrum och samtalen kring frågorna gav en helhet av hennes verksamhet och sätt att undervisa.

Intervjun med svenska som andraspråkläraren på Solskolan genomfördes efter skoltid på hennes arbetsrum. Vi hade gott om tid och kunde diskutera mycket runt omkring frågorna. Läraren tyckte att det var ett intressant område.

Intervjun med klasslärare på Lövs skolan bokades i förväg och ägde rum i hennes klassrum efter skoltid. Vi hade gott om tid och det uppkom inga störningar under intervjun som kan ha påverkat resultatet.

3.4 Analyismetoden

Efter genomförda intervjuer bearbetade vi materialet samma dag genom att skriva en sammanfattning av intervjuerna. Vi har endast redovisat de delar som på något sätt berör vår frågeställning och undersökning.

Intervjuerna är strukturerade efter lärarens bakgrund och utbildning, hur läraren tar vara på elevens kulturella bakgrund, samarbete med andra lärare, resurser på skolan och tankar kring arbetssätt. Vi valde att dela in varje enskild lärare och intervju under en rubrik för att lättare hålla isär dem beroende på vilken skola informanterna tillhör.

Varje sammanfattning är helt och hållet baserat på informanternas uppgifter vilket styrks av citat från varje intervjutillfälle.

3.5 Reliabilitet

Eftersom vi intervjuade klasslärare, SvA lärare, modersmålslärare och en rektor på våra respektive partnerskolor fick vi en trovärdig bild. Då vi under vår utbildning har varit på skolorna och genomfört egna lektioner, är vi insatta i hur deras verksamheter fungerar och på det sättet känner vi att de var ärliga under intervjun. Vi har själva sett lärarna arbeta i klassrummen och är insatta i hur organisationen ser ut på skolorna. Vi är samtidigt medvetna om att vi är väl bekanta med skolorna och detta kan ha påverkat våra synsätt och analyser av våra resultat omedvetet.

Denscombe (2000, s.159) påpekar att den som intervjuar kan kontrollera rimligheten i informantens svar genom att noggrant välja ut de personer som har störst betydelse för vår studie, vilket vi givetvis gjorde. Personerna är utvalda för att de lättare ska kunna delge sina erfarenheter och kunskaper till oss och att deras kunskaper är rimliga för vårt forskningssyfte.

Intervjufrågorna (se bilagor) utvecklade vi utifrån vår frågeställning. Samtidigt ville vi få en bakgrund från varje informant och hennes/ hans erfarenheter, därav frågorna kring utbildning, ålder och tidigare erfarenheter. Öppna frågor kring arbetssätt och önskat arbetssätt gav lärarna en chans att uttrycka tankar och åsikter fritt. Vi tyckte det var viktigt att låta lärarna och rektorerna få uttrycka sig fritt och formulera tänkbara alternativ i undervisning/organisation, allt för att styrka trovärdigheten och tillförlitligheten i vår studie.

Samtliga sammanfattningar av intervjuerna är i efterhand godkända av informanterna. Denscombe (2008, s.159) beskriver hur validiteten av forskning ökar om informanterna får läsa det forskaren skrivit och sammanfattat utifrån intervjuerna. Informanterna kan då ändra eller lägga till det som missats eller misstolkats.

3.6 Etik

Vi har tagit hänsyn till de etiska ställningstaganden som HSFR:s regler tar upp när vi genomförde våra intervjuer. Vi frågade våra informanter om de ville vara med i vår studie. Vi

förklarade även syftet med vad vår studie handlar om samt vad intervjun kommer att behandla vilket HSFR:s regler (1990) tar upp om samtyckeskravet. Informanten har rätt att medverkare ”i en undersökning skall ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skall delta. De skall kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem” (HSFR). Vid intervjutillfället informerades informanten även om de olika reglerna som HSFR:s regler tar upp om informationskravet t ex att ”deltagandet är frivilligt och att de uppgifter som insamlas inte kommer att användas för något annat syfte än för forskning”, vilket även innefattar nyttjandekraven som vi är noga med att framhäva för våra informanter. Vi är även noga med att ingen obehörig får tillgång till vårt material gällande intervjumaterialet samt att det behandlas konfidentiellt, vilket följer HSFR:s regler om konfidentialitetskravet.

4 Resultat

Nedan presenterar vi en sammanfattning av våra intervjuer. Intervjuerna kommer att styrkas av citat för att ge en tydlig bild av informanternas åsikter och tankar.

4.1 Presentation av resultat

I denna del presenterar vi en sammanställning av våra intervjuer från klasslärare, svenska som andraspråkslärare (SvA), modersmålslärare och rektor. Intervjuerna har genomförts på en mångkulturell skola, en icke mångkulturell skola samt en mindre skola på landsbygden. Den mångkulturella skolan kommer som tidigare nämnts att benämnas Månskolan. Den icke mångkulturella skolan kommer att benämnas Solskolan och skolan på landsbygden kommer att benämnas Lövskolan. Vi har valt att använda fiktiva namn på de olika informanterna och på skolorna.

4.1.1 Intervju med Minna, klasslärare 1, Månskolan

Minna har arbetat som lärare i 20 år. Hon började som fritidspedagog och undervisar nu i årskurs 3-5. Hon är utbildad fritidspedagog, svenska som andraspråkslärare och SÄL - utbildad (Läs-, skriv-, och matematik - inläring för tidigare åldrar). För närvarande är hon klasslärare i årskurs 3 på en mångkulturell skola där upp till 80 % av eleverna är av utländsk härkomst. Hon har stor erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga elever då hon alltid har arbetat på mångkulturella skolor och det är något hon trivs bra med.

I sitt arbete är hon medveten om sina elevers bakgrund och språkkunskaper. Hon anpassar sitt undervisningsmaterial till alla sina elever, oavsett om de har läs- och

skrivsvårigheter eller har hinder i sin förståelse av svenska. Hon ger bland annat skrivstöd och texter med bilder som kan förenkla textens innehåll till de elever som har svårt att förstå så att dessa kan koppla ihop ord och bild i ett sammanhang.

”Jag tycker det är viktigt att ta tillvara elevernas erfarenheter men kan själv vara dålig på det. Jag försöker låta eleverna berätta om sina religioner och hur de firar högtider när dessa infaller. Mer utrymme får tyvärr inte språk och kultur och det är något jag själv måste bli bättre på”. Hon ser själv det som en brist att hon inte arbetar mer medvetet med kultur och språk, då det är en stor del av elevernas tillhörighet.

För närvarande får Minnas elever stöd av svenska som andraspråksläraren och flerspråkiga lärare från Studieverkstan´ som är en grupp människor som finns på skolan och är flerspråkig. Dessa lärare stödjer eleverna i deras skolarbete, översätter uppgifter och håller genomgångar på modersmålet eleven talar. Minna ser studieverkstan´ som en bra resurs men som ändå är begränsad. Eleverna får endast hjälp på bestämda tider främst i matematik. Hon skulle gärna se att läraren som stödjer hennes elever alltid fanns till hands och att eleverna kunde vända sig till läraren i alla ämnen, inte bara inom matematikundervisningen.

Som klasslärare försöker Minna hålla ett samarbete med läraren i svenska som andraspråk. De har parallell undervisning tillsammans med en annan klass. Det är här problematiken uppstår. På grund av meningsskiljaktigheter på inläring och kunskapssyn mellan Minna och den andra klassläraren blir planering av gemensamma temaarbeten svår att genomföra. Det beror bland annat på olika syn på gruppernas kapacitet och hur saker bör genomföras. På så sätt blir undervisningen begränsad till det egna klassrummet och läraren i svenska som andraspråk blir inte en del av den vanliga undervisningen.

”Samarbetet mellan lärare är den viktigaste grunden för att ge flerspråkiga elever det stöd de behöver i sin utveckling”, säger Minna. Förutom läraren i svenska som andraspråk och Studieverkstan´ skulle hon vilja ha ett tätare samarbete med modersmålslärarna. Då dessa lärare inte är stationerade på skolan blir ett samarbete med dessa en svårighet. Minna skulle vilja arbeta parallellt med en flerspråkig lärare, gärna en manlig som kan finnas till stöd. Hon tycker det vore bra om ”eleverna kunde se samarbetet mellan man och kvinna, ett jämställdhetsperspektiv från barnens synvinkel och att barnen får se att det går att arbeta tillsammans och komma överens oavsett kön”. Hon kan tycka att diskussioner med elever om ”lika värde” mellan män och kvinnor kan bli problematisk vid en del tillfällen.

Minna anser att ekonomin är det största hindret i sitt arbete. ”Skolan har för lite pengar. Lite personal och begränsade resurser begränsar arbetssättet och möjligheterna att utveckla verksamheten”.

När det kommer till rektorernas arbete ser hon inget de skulle kunna förbättra. De för en bra dialog med lärarna och lyssnar på nya förslag, enligt henne. Hon tycker det är oerhört viktigt med bra, positiva ledare och det tycker hon att skolan har.

Det hon främst vill förändra i sitt arbete med flerspråkiga barn är att hon vill ha mindre grupper och möjlighet att arbeta ämnesintegrerat med teater och musik som på olika sätt kan hjälpa flerspråkiga barn i deras begreppsutveckling och talspråket. Samtidigt skulle hon vilja ha de flerspråkiga instanser hon arbetar med som en del av klassrumsarbetet. Hon anser att elever som går iväg till olika stödgrupper och modersmål missar att bli en del av klassen och det splittrar gruppen. Scheman borde vara lagda parallellt på ett sätt som ger eleverna en chans att få stöd från alla håll och att modersmållärare, klasslärare och lärare i svenska som andraspråk kan arbeta med tema och ämnesöverskridande tillsammans.

4.1.2 Intervju med Stina, klasslärare 2, Solskolan

Stina har arbetat som lärare i 5 år, innan dess har hon arbetat i förskolan i 22 år. Hon är 1-5 lärare. Nu är hon lärare för en åk 3 där det finns 5 nationaliteter i klassen. Skolan har ungefär 25 % med utländsk härkomst. Hon har utbildning inom ämnena matematik, svenska, läs- och skrivinlärning.

Stina har inga speciella erfarenheter, mer än att hon har gått några kurser och föreläsningar kring ämnet flerspråkighet men hon har inte läst någon speciell inriktning inom det. Sedan har Stina den fördelen att hon själv är tvåspråkig. Hon förstår problematiken som barn och föräldrar handskas med när de kommer hit. Hon ser också olikheten i de barn som är hitflyttade till Sverige och som inte har utsatts för någon form av ”kris” tidigare i sitt liv gentemot dem som kommer hit som flyktingar. Stina påpekar att de föräldrar som kommer hit p.g.a. arbete eller liknande ”har kanske börjat anammat svenska språket innan de kommer hit”. Hon kan se skillnaden främst på motivationen hos barnen. De ”flyktingbarn” som kommer hit börjar oftast från noll medan de andra invandrarbarnen har lite erfarenheter kring språket vilket gynnar dem. Hon märker även en stor skillnad på barn som gått i förberedelseklass innan de börjar i en vanlig klass. De har då mycket lättare att hänga med och kommer snabbare in i språket mot dem som direkt börjar i en vanlig klass. Hon kan märka språkliga skillnader hos eleverna i sin klass och på så sätt se hur viktigt modersmålet är

för att kunna lära sig svenska bättre. T.ex. har hon en pojke som är född i Sverige men som har turkiska föräldrar, han har dock inte lärt sig de turkiska grunderna riktigt och då hamnar han även efter i sin svenska språkutveckling. Här syns det att föräldrarna inte har lagt ner tid på att lära honom sitt modersmål, enligt henne. Samtidigt finns det en flicka i klassen som kommer från Irak som har en mycket bättre förståelse för svenska språket eftersom hon har grunderna i sitt modersmål.

De har endast hemspråksundervisning i arabiska 40 min/veckan på skolan. Det finns inte tillgång till lärare i de andra modersmålen. Alla föräldrar har önskemål om modersmålsundervisning men det är bara arabiska som finns, vilket Stina tycker är synd. Stina har ingen insyn i hur upplägget ser ut i modersmålsundervisningen, men hon antar att det är mer grunden till språket t.ex. grammatik. "Undervisningen i modersmålsundervisningen ligger inte på samma nivå som eleverna som talar svenska ligger på", säger hon. Det finns inget samarbete mellan Stina och modersmålsläraren, utan modersmålsläraren lägger upp undervisningen utifrån sin egen planering där de får läxor, blir förhörda m.m. Hon har aldrig varit involverad i modersmålsundervisningen. Det som är svårast enligt Stina är att få kontakt med modersmålsläraren eftersom han åker runt i olika skolor och det finns ingen tid för Stina att träffa modersmålsläraren eftersom hon är upptagen med sin egen lektion då han finns på skolan. En anledning till att det inte finns möjlighet till tillräckligt många modersmålslärare tror Stina är för att det än så länge är så pass få invandrarelever på skolan.

Det finns en anställd SvA-lärare som ska undervisa de flerspråkiga eleverna när övriga klassen har svenska, men det sker sällan. Ofta får läraren i svenska som andraspråk hoppa in om någon annan lärare är sjuk eller liknande och då försvinner den dagen med SvA-undervisningen, vilket Stina tycker är mycket synd. SvA-läraren är med på utvecklingssamtal och ger läxor och följer upp eleven och ser exakt var i utvecklingen dessa elever ligger. För närvarande finns det dock inte något annat samarbete än när SvA-läraren undervisar de flerspråkiga eleverna när övriga klassen har svenska. Ibland kan hon vara med inne i klassen någon gång då hon märker att eleverna är mycket intresserade av att fortsätta vara i klassrummet, t.ex. om de pratar/gör något intressant, då stannar hon och stödjer dem i klassrummet.

För att utveckla språket hos de flerspråkiga eleverna försöker Stina tänka på att inte sätta de flerspråkiga eleverna i samma grupp när de ska arbeta. Det blir då inte utvecklande för dessa elever om de ligger på samma nivå språkmässigt. Hon tycker att det är bättre att blanda dem med svenska barn då de kan få stöd från dem.

De har inte tillgång till lexikon i klassrummet men det tyckte hon var bra att vi tog upp och det skulle hon föra vidare till rektorn och säga att det ville hon ha. Det finns bara engelska lexikon i klassrummet.

Stina använder inte elevernas erfarenheter och modersmål i undervisningen så utpräglat, utan det kan mer bli om de kommer in på en diskussion och utifrån den kan hon föra in deras erfarenheter, t ex kring traditioner, mat, kulturer m.m. Annars tycker hon att man kan styra upp grupparbete kring t ex landet de kommer ifrån eller liknande. Stina förespråkar det naturliga lärandet, att det inte blir så stort och allvarligt utan att man kan lyfta fram deras kultur mitt under en diskussion och de får föra fram sina åsikter på det sättet.

Hon känner att hon har ansvar för att alla elever ska ha SvA varje dag, och det tycker hon är mycket viktigt, men nu tillåter inte ekonomin att detta ska fungera. Men det anser Stina inte är det ultimata, utan istället att eleverna ska få så mycket stöd som möjligt och att hon som lärare är väldigt tydlig mot de flerspråkiga eleverna. Är de nyss komna till Sverige, är det viktigt att visa konkret, t.ex. genom att använda mycket bilder och kroppsspråk, för att det ska bli så tydligt som möjligt för dem, och att man anpassar sig till eleven.

Stina skulle vilja förändra så att alla elever får tillgång till SvA när de ska ha det, och att det finns modersmållärare till alla nationaliteter. ”Eftersom det ställs högre och högre krav på eleverna ju högre upp i åldern de kommer är det lättare att hoppa på tåget om man har ett gott ordförråd från början”, vilket hon tycker att man ska sträva efter i de lägre åldrarna hos dessa elever för att de ska kunna få en bra grund från början.

Ledningen har blivit bättre på att öka lärartiden för SvA lärartid i och med att det blivit fler invandrare på skolan. Det går åt rätt håll, enligt Stina och hon tycker att det verkar som att ledningen på skolan försöker se dessa elever. Hon vill även att ledningen ska undersöka om det finns föreläsningar och liknande som de kan rekommendera för lärarna.

Stina tycker att det skulle vara roligt om eleverna fick arbeta mer fritt utifrån sitt modersmål, traditioner m.m. ”Jag skulle vilja samla ihop elever från skolan som kan göra något tillsammans t ex teater eller liknande och dela med sig till övriga eleverna på skolan”. Då lär sig de andra eleverna också om andra kulturer, enligt Stina. ”Att de blir stolta över sitt land och att de också har bra saker och erfarenheter som de är stolta över”, samtidigt som hon som lärare kan lyfta fram deras historier. Man skulle även diskutera med eleven och höra om han/hon vill berätta något om sitt hemland. Då kan eleven gå hem till sina föräldrar och få idéer om vad han/hon kan prata om för att det ska bli ännu roligare för eleven att berätta om sitt ursprung. ”Att kunna använda alla resurser även om det är barn”.

4.1.3 Intervju med Lisa, klasslärare 3, Lövsolan

Lisa är 33 år och har arbetat som lärare sedan 2001. Hon har inriktningen Ma/No för åldrarna 1 -7 i en skola med enstaka flerspråkiga elever. För närvarande har hon en elev med utländsk bakgrund i sin klass.

Eftersom hon arbetar i en skola där det inte förekommer många elever med andra nationaliteter har hon heller inte mycket erfarenhet av sådan undervisning. Lisas erfarenheter av flerspråkiga elever är att hon har haft finsk-, engelsk- och spansktalande elever som alla varit födda i Sverige. För närvarande undervisar Lisa en elev som nyligen kommit hit från Nederländerna. Denna elev kunde ingen svenska alls innan han kom hit. Lisa har inte någon hjälp utifrån med sin flerspråkige elev, vilket hon tycker är synd, eftersom hon inte har någon stor erfarenhet själv av hur man ska handskas med dessa elever för att de ska kunna utvecklas och tycka det är roligt i skolan. Hon har dock gått på några föreläsningar kring ämnet svenska som andraspråk.

Lisa försöker planera undervisningen så långt det är möjligt för den eleven på samma sätt som för alla elever, genom att arbeta efter sin individuella plan, men hon tycker att det är jättesvårt, eftersom inte det svenska språket fungerar riktigt än. Hon försöker ge honom instruktioner och information om vad som ska komma innan de börjar lektionen. Hon är extra tydlig och försöker använda bilder och whiteboard för att förtydliga för eleven. Lisa har även hittat lite läromedel för elever som har svenska som andraspråk, men det är lättare att hitta läromedel i vissa ämnen än andra tycker hon. ”Jag tycker att det är synd att han halkar efter i många ämnen för att han inte kan språket”. Hon ser att det tar väldigt mycket energi från eleven att hänga med och ta in allt nytt. Det finns lexikon på elevens modersmål i klassrummet.

Lisa har använt sig av elevens hemland när de har arbetat med några arbeten och utgått från tidigare kunskaper. Klassen har även tittat på film och jämfört hans land med Sverige. Då har hon märkt att han har blommat upp och är stolt. De har även försökt lära sig lite holländska, vilket pojken tycker är riktigt kul och fått några glada skratt. Hon har tillsammans med pojken och klassen tagit reda på vilka spel och lekar som finns i båda länderna så att han kan vara med på samma villkor och ha kul, till exempel spelade de *fia med knuff* alldeles i början när han kom till klassen, ”det var första gången han skrattade och såg avspänd ut” tillade Lisa med ett leende.

Hon har inte något samarbete med svenska som andraspråkläraren och de planerar inte sin verksamhet tillsammans. Lisa poängterar att hon har samma ansvar för de flerspråkiga

eleverna som för alla andra elever, ”de ska gå framåt”. Om Lisa fick förändra något skulle hon vilja att det fanns mer stöd, ekonomi och resurser när det kommer till lektionsupplägg och material. Hon önskade även att de hade fått mer hjälp av någon som kan språket, i alla fall någon gång. Hon tycker även att det vore en självklarhet att tid ska avsättas för att ge eleven en bra start. Hon tycker att det borde prioriteras av arbetslaget bland mycket annat.

Om hon fritt fick bestämma hur arbetet skulle vara skulle det finnas tillgång till en tolk eller modersmåls lärare flera gånger i veckan för att lära sig det nya språket genom sitt eget. Samt att hon skulle ha mer ensamtid med eleven, ofta tillsammans med modersmåls läraren, för att stötta upp den vanliga klassrumsundervisningen.

4.1.4 Intervju med Mayra, lärare i svenska som andraspråk, Månskolan

Mayra är 32 år gammal och är utbildad lärare i svenska som andraspråk. Hon är även utbildad engelsklärare för högstadiet. Mayra är född i ett annat land och har på så sätt egna erfarenheter av att lära sig ett helt nytt språk.

Den vanliga undervisningen i klassen har stor påverkan på en flerspråkig elevs inläring. Mayra kan tycka att lärarna har för lite av detta i åtanke och borde individualisera mer samt använda sig mer av elevernas erfarenheter. I nuläget försvinner många elever i mängden när de är inne i klassrummet. ”Som lärare har du ansvar. Du måste själv inse vad du kan göra och anpassa och gruppera efter nivå för att kunna stödja elevernas utveckling. Samtidigt krävs ett intresse som många saknar”. Mayra vill även lyfta fram elevernas tidigare erfarenheter och kulturella bakgrund genom att låta det utgöra en del av undervisningen oavsett om det gäller att berätta om länder eller skriva sagor.

Vad gäller samarbetet med andra lärare ser hon stora brister i deras engagemang. Av sex lärare är det endast en som sätter sig in i hennes arbete och hur hon går till väga, resterande lärare frågar alltför sällan hur det går för deras elever. Dessa lärare har aldrig diskuterat gemensamma uppgifter och upplägg i undervisningen så att de kan anpassas mellan arbetet i klassrummet och arbetet i svenska som andraspråk. ”Lärarna är totalt ointresserade av sina elevers utveckling i svenska som andraspråk. Detta är synd då vi alla arbetar på en mångkulturell skola med många elever som läser svenska som andraspråk.”

Mayra vill gärna se ett samarbete med lärare och gärna ett samarbete som förs över alla klasser från förskolan till årskurs nio. Arbetet bör inte ske enligt åldergrupper, enligt Mayra, utan istället bör eleverna grupperas efter kunskapsnivå i svenska. Enhetliga grupper gör det lättare att utgå från varje individ och på så sätt genomföra teman av olika slag tillsammans med fler klasser.

Vad beträffar organisationen på skolan anser Mayra att rektorerna måste ta mer ansvar för ING- klasserna.¹ ”Jag skulle vilja att alla ämnen lades parallellt så att lärare och stödlärare kan finnas till hjälp för alla. En sådan öppenhet inom skolområdet skulle låta elever och klasser samarbeta på ett annat sätt än vad de gör nu. ”Det krävs en omorganisation som tillåter de språkligt ”svaga” eleverna samarbeta med olika lärare oavsett åldergrupp och klasstillhörighet, enligt Mayra.

Ett annat hinder i undervisningen är de stora grupperna i svenska som andraspråk. Den minsta gruppen är på 12 elever och den största på 20 elever, på en lärare. Det är brist på resurser och andra saker prioriteras, enligt Mayra. Själv arbetar hon mycket övertid för att anpassa material och individualisera undervisningen för hennes elever.

För att förbättra situationen för eleverna ser hon gärna större samarbete, både med klasslärare, modersmålslärare och med studieverkstan¹. Dessa tre tillsammans är avgörande för en flerspråkig elevs utveckling. Mayra anser att skolan måste få lärarna att samarbeta mer och låta eleverna använda sitt kulturella arv ännu mer för att kunna bygga vidare på egna erfarenheter.

4.1.5 Intervju med Sofia, lärare i Svenska som andraspråk, Solskolan

Sofia är 41 år gammal och är utbildad 3-5-lärare. För sex år sedan läste hon vidare till lärare i svenska som andraspråk. Hon arbetar på skolan sedan tio år tillbaka. Undervisning av invandrarelever är något som hon alltid har intresserat sig för och därför valde hon att vidareutbilda sig inom ett område som blir allt mer viktigt i den svenska skolan.

På skolan undervisar hon SvA i år 3-5 på heltid tillsammans med en lärare. Alla elever som går i Svenska som andraspråk har undervisning en gång om dagen när deras klass har svenska. Sofia anser att den främsta uppgiften med undervisningen är att hjälpa eleverna att utveckla sin svenska till en nivå som gör att de kan göra sig förstådda, läsa, skriva och förstå. Själv anser hon att de egna erfarenheterna har stor vikt när man lär sig något nytt. Därför försöker hon att lyfta fram elevernas tankar, åsikter och tidigare kunskaper i den mån det går. Det är ett arbetssätt hon strävar efter.

Sofia arbetar efter kursplanen i Svenska som andraspråk och planerar allt arbete själv. Hon

¹ *ING- klasser är klasser avsedda för elever som precis anlänt till Sverige. Där läser de svenska och andra grundämnena för att komma till en nivå som ger dem möjlighet att delta i vanlig undervisning när de anses redo. Elever går vanligtvis 3 terminer i ING-klass och har under denna tid en vanlig klass de tillhör där de deltar i aktiviteter och får uppleva undervisningen i helklass som de senare kommer att möta.

för inget större samarbete med klasslärarna förutom vissa uppgifter som de vill att Sofia ska arbeta extra med som kan hjälpa eleverna. Samtidigt försöker hon röra sig ute i klasserna för att följa elevernas progression och även lyfta statusen i SvA-undervisningen för de andra eleverna. Ute i klasserna ser hon att eleverna med sämre kunskaper i svenska inte alltid förstår och inte vågar säga till. Det förekommer att de inte själva är medvetna om att de inte förstår, men eleverna arbetar på efter bästa förmåga ändå. Detta är något som klasslärarna måste uppmärksamma mer när de undervisar i helklass.

Sofia skulle gärna se ett större samarbete mellan alla lärare och ofta är det tid och intressen som är de större barriärerna. Hon tror även att samarbete skulle gynna eleverna i form av bättre förståelse då undervisningen skulle få en tydligare röd tråd. Hon tror även att attityderna på skolan är annorlunda gentemot utvecklingen av ett andraspråk på grund av att det är så få elever som har ursprung från ett annat land. Sofia tycker att lärarna gör ett bra arbete, men att detta kunde förbättras om de visade mer intresse och vågade pröva nya sätt att undervisa. Hon tror mycket på att föra en dialog med eleverna som är på en lite högre nivå, så att eleverna ska kunna utvecklas efter Vygotskijs ”proximala zon”. Detta kräver av läraren att hela tiden veta vart eleverna ligger språkligt och kunskapsmässigt, enligt Sofia.

När det kommer till resurser på skolan är Sofia inte nöjd. Hon anser att skolan behöver satsa mer tid på de elever som ligger efter i den språkliga utvecklingen och att alla elevers behov inte tillgodoses.

För övrigt ser Sofia möjligheterna att arbeta mer med den språkliga utvecklingen hos alla barn genom att till exempel arbeta åldersintegrerat, låta eleverna hjälpa varandra på sina modersmål och även använda tidigare kunskaper och erfarenheter som ett verktyg i klassrumsundervisningen. Att kommunicera på sitt modersmål utvecklar båda språken ytterligare, enligt Sofia.

http://www.bokus.com/cgi-bin/book_search.cgi?FAST=Gunilla%20Ladberg&FAST_VALUE=B_GLOBAL&AUTHOR_OPTIONS=exact

4.1.6 Intervju med Mario, rektor, Månskolan

Mario är 41 år gammal och har arbetat som lärare sedan 1996. Han har en ingenjörsutbildning från KTH och har under sina år som lärare undervisat i matematik, No, teknik och spanska. Nu arbetar Mario som rektor på en mångkulturell skola.

Mario är själv född i ett annat land och har erfarenhet av att lära sig ett nytt språk. Han kämpar fortfarande ibland med sin kommunikation med andra och känner att han aldrig helt och hållet kommer att ”äga” det svenska språket. Samtidigt arbetar han aktivt med att låta

eleverna på skolan utvecklas språkligt till en nivå som kan få dem att kommunicera och lära sig. Han är själv medveten om kulturella skillnader för hur man använder ett språk och förstår elevernas svårigheter att översätta ordagrant och vilka saker som blir mer komplicerade när förståelsen fattas.

Själv undervisar Mario 30 % av sin tjänstetid och försöker att nå ut till elever och lärare genom sin närvaro, samtidigt tycker han att tiden inte räcker till.

Idag gör skolan en rad insatser för flerspråkiga elever som lär sig svenska. Nyanlända placeras i ING-klasser där de lär sig svenska samtidigt som de får en klasstillhörighet i en vanlig klass. Det är läraren i Ing-klassen tillsammans med klassläraren i den vanliga klassen som bestämmer när en elev är redo att delta i vanlig undervisning på heltid. Detta brukar vanligtvis ske efter tre terminer i ING-klass. Samarbetet mellan ING-lärare och klasslärare underlättar dialoger kring eleven och hur läraren sen bör arbeta vidare i sitt klassrum.

I övrigt följer skolan skolverkets riktlinjer kring arbetet i svenska som andraspråk och skolan har även studieverkstan. Skolan är uppdelad i tre byggnader med förskolan till år 2 i en byggnad, år 3-5 i en och år 6-9 i en byggnad. Varje byggnad har en egen heltidsanställd lärare i svenska som andraspråk och det räcker ändå inte till, enligt Mario. Studieverkstan har anställda som finns på hela skolan och hjälper eleverna med skolarbetet på sitt hemspråk.

Mario har en vision om skolan och arbetar mot en omstrukturering trots protester. Han vill förändra begreppet klass, som många lärare håller fast vid. Min klass, mitt ämne och mina elever skapar ett "jag"- och "du-tänkande" som inte tillåter lärare att ta ansvar för alla elever. Mario vill skapa en skola med dynamiska grupper där alla elever är grupperade efter behov och att även resurserna delas upp efter behov. I omstruktureringen får alla elever fortfarande en tillhörighet till en årskurs, men den är inte beroende av ålder utan istället avgör kunskapsnivå och språklig utveckling. Detta är något som många lärare motsätter sig men Mario tror att en organisering av detta slag kommer att gynna elevernas språk och kunskapsutveckling.

Som rektor är han medveten om lärarnas krav på schemaläggning som gynnar samarbete och har tillsatt en gemensam tid på två timmar varje onsdagsmorgon. Då har hela skolan undervisning i "livskunskap" Dessa två timmar får lärarna fria händer att arbeta tillsammans, göra aktiviteter med olika klasser och olika åldrar, endast fantasin sätter stopp. Där ser tyvärr inte lärarna möjligheten. När han väl har avsatt tid för samarbete mellan lärare och elever stänger alla ändå in sig i sina klassrum och bedriver undervisning var för sig. Mario anser onsdagsmorgnarna som ett tillfälle för lärarna att göra precis vad de vill med sina klasser, men

att ingen tar den chansen. ”Lärarna klagar över att det inte finns tid till samarbete och när de väl får det tar de inte tillfället i akt. Det är det här jag vill förändra i och med en omorganisering.”

4.1.7 Intervju med Maria, modersmållärare, Månskolan

Maria är sedan nio år tillbaka modersmållärare i kurdiska, sorani. Hon kommer ursprungligen från kurdiska delen av Irak och är utbildad högstadielärare i engelska från universitetet i sitt hemland. När hon kom till Sverige började hon själv SFI för att lära sig svenska och gick senare vidare till att läsa Svenska A och B för att senare gå vidare till att undervisa i den svenska skolan.

Maria arbetar som modersmållärare på flera skolor och känner att hon får bra kontakt med de andra lärarna. Hon får ofta hjälpa klasslärarna att förklara hur deras elever ligger till kunskapsmässigt och även med deras kunskaper på modersmålet. Utifrån detta kan lärarna få en klarare bild över ett barns svårigheter i skolan. Om de beror på bristande språkkunskaper eller något annat. Hon får även hjälpa lärare att ringa till föräldrar som inte talar svenska.

Samarbetet med andra lärare finns men inte i den utsträckning som hon skulle vilja. Samtidigt ser inte alla lärare vikten av modersmålsundervisningen och det är attityder hon önskar skulle förändras då det har stor vikt i en elevs svenska språkutveckling och kunskapsutveckling.

Maria ser barnens bristande språkkunskaper på modersmålet som ett hinder för att lära sig svenska. ”Elever som talar sitt modersmål väl och har många begrepp, kan bygga vidare på dessa på ett nytt språk. Men de elever som varken har ett utvecklat modersmål eller andraspråk kommer att möta större svårigheter i att lära sig tala” och förstå. Själv använder Maria sig av anpassat material i sin undervisning och individualiserar lektionernas uppgifter. För att underlätta elevernas utveckling skulle hon vilja att modersmålet var schemalagt minst två gånger i veckan och att det skulle finnas minst två svårighetsgrader i undervisningen, vilket det inte finns idag. Hon skulle gärna se vilja att det fanns mer tillgång till handledning för eleverna och undervisning på deras modersmål, även i den vanliga klassen. Flerspråkiga lärare skulle vara en bra resurs att ha i undervisningen, då det finns flerspråkiga lärare kan de elever som talar dålig svenska få uppgifter och information förklarad på sitt modersmål. På så sätt kan de fortsätta utvecklas kunskapsmässigt även om språket är svagt.

4.1.8 Sammanfattning av intervjuerna

Här nedan redovisar vi våra intervjuer i form av en matris för att få en tydlig bild av resultaten.

Tabell 1. Sammanställning av intervjuresultat.

	Minna- klasslärare, 1	Stina- klasslärare, 2	Lisa- klasslärare, 3	Mayra- lärare SvA, 1	Sofia- lärare SvA, 2	Mario- Rektor Månskolan	Maria- modersmåls lärare, 1
Utbildning i ämnet flerspråkig het	Utbildad lärare i SvA.	Ingen utbildning, är dock själv flerspråkig.	Ingen utbildning.	Utbildad lärare i SvA.	Utbildad lärare i SvA.	Ingen specifik utbildning, är själv flerspråkig	Har utbildning inom området språk.
Tar vara på elevernas kulturella bakgrund/s pråk.	Medveten men arbetar inte aktivt med elevernas kulturella bakgrund/ erfarenheter	Använder inte erfarenheter och bakgrund aktivt.	Försöker involvera elevernas kulturella bakgrund i undervisningen.	Arbetar med elevernas kulturella bakgrund och gör det en som en del av undervisningen	Försöker att använda sig av elevernas kulturella bakgrund/ erfarenheter	Uppmuntrar lärare och elever till att arbeta med kultur och språk	Ej kommenterat.
Samarbetar med andra lärare	Vill samarbeta med andra lärare men samarbete är svårt att genomföra.	Inget samarbete med andra lärare.	Har inget större samarbete med andra lärare.	Arbetar till viss del med andra lärare, vill samarbeta mer.	Inget större samarbete med klasslärare.	Försöker skapa samarbete i mån om tid.	För inte ett större samarbete med andra lärare
Är nöjd med skolans resurser för undervisning av flerspråkiga elever	Finns resurser men dessa är ej tillräckliga enligt henne.	Är missnöjd med undervisningstid i både svenska som andraspråk och modersmålsundervisningen som ej finns för alla.	Vill ha mer stöd i sin undervisning och arbetssätt.	Anser att det är brist på resurser och lärare som påverkar undervisningen.	Är inte nöjd med skolans resurser för undervisningen av flerspråkiga elever.	Är nöjd med skolans tillgång av resurser.	Vill se mer flerspråkiga lärare och mer stöd till eleverna på både svenska och modersmålet
Hur informanten vill förändra arbetssättet med flerspråkiga elever.	Mindre grupper, och ämnesintegrerat	Vill ha bättre samarbete mellanlärare och att det ska finnas tillgång till modersmålslärare till alla språk.	Tillgång till tolk och modersmålslärare mer än vad som ges nu.	Mer samarbete mellan alla instanser och lärare.	Vill arbeta åldersintegrerat, och mer samarbete elev-elev.	Vill skapa undervisning som är anpassad efter individen och kunskapsnivå och inte ålder.	Mer språkligt stöd till alla elever som behöver det, samtidigt bättre samarbete.

4.2 Analys av resultat

Intervjuerna vi genomförde gav oss ett resultat som bland annat visar på brister i samarbetet mellan lärare och organisationen. Samarbetet är en viktig del i arbetslaget som vi anser vara grundläggande för verksamheten. Oftast är det brist på tid som påverkar lärarnas möjlighet till samverkan.

Av intervjuerna framkom det att Solskolan inte har kommit lika långt i sitt arbete med sina flerspråkiga elever. Detta beror bland annat på att behovet inte finns i lika stor utsträckning, men ändå existerar det en flerspråkig skara elever på skolan som behöver den rätta undervisningen för att få en chans att utveckla sitt andraspråk.

Vi såg att tillgången till modersmålslärare på Solskolan inte fanns i den utsträckning som behövdes. Elever med annat modersmål än arabiska fick inte undervisning på sitt modersmål. Det i sin tur kan skapa stor problematik i elevernas språkutveckling på båda språken om dessa inte har ett fullvärdigt modersmål.

På Månskolan fanns det modersmålslärare för alla språk som talas på skolan. Dessa lärare är inte tillgängliga under hela skoldagarna då lärarna åker runt till olika skolor vilket gör att eleverna inte alltid kan få en chans till stöd i den vanliga undervisningen på sitt modersmål. För eleverna som känner att de behöver extra stöd finns bland annat studieverkstan´ och en del flerspråkiga lärare, men denna resurs är ändå begränsad då behovet av flerspråkig undervisning på skolan är stor.

Det finns ett intresse för samarbete med alla instanser på Månskolan. Rektorn har som vision att skapa samarbete mellan lärare, klasser och olika åldrar bland eleverna och har avsatt tid för detta varje vecka då hela skolan har schemalagd tid tillsammans för fritt arbete. Rektorn på skolan ser denna tid som en stor resurs i utvecklandet av samarbetet på skolan. Denna tid har istället visat sig användas för självständigt arbete i den egna klassen. Lärarna ser inte möjligheterna till samarbete.

När det gäller undervisning av flerspråkiga elever är alla lärare överrens om vikten av stöd på sitt modersmål för att kunna utveckla sitt andra språk och även ämneskunskaper. Lärarna i svenska som andraspråk arbetar aktivt med den språkliga utvecklingen på svenska och modersmålslärarna fokuserar på modersmålet. Klasslärarna har främst sin fokus på ämnesundervisning. Dessa lärare gör alla sin del av arbetet i att hjälpa eleverna i deras utveckling efter bästa möjliga förmåga.

Skillnaderna på skolorna är tydliga då Månskolan har ett större urval av resurser för eleverna, samtidigt är dessa resurser knappa. På Solskolan och Lövskolan är resurserna för invandrarlever begränsad då det inte finns undervisning i modersmålet för alla och timmarna i svenska som andraspråk är få. Det finns intresse och ointresse på alla tre skolor och bakgrund eller tidigare kunskaper varken förbättrar eller försämrar lärarnas kapacitet eller vilja till att utveckla sin undervisning. Kompetensen för undervisning av flerspråkiga elever är betydligt högre på Månskolan och gynnar därför en flerspråkig elev mer. Lövskolan och Solskolan skulle kunna ha en undervisning som stödjer alla elever och alla språk, men idag är det en brist. Om det beror på ekonomi, tillgänglighet eller mindre visat intresse från ledning och lärare är något vi inte kan avgöra.

5 Diskussion

I följande avsnitt kommer en avslutande diskussion och sammanfattning av vår studie. Vi har valt att dela upp kapitlet i två delar där vi diskuterar vad vi kommit fram till med vår studie och vår metod. I diskussionen kommer vi att ta upp följande aspekter av resultatet av vårt arbete: Hur man utvecklar ett andraspråk, samarbete, problematiken, jämförelse av skolorna avslutningsvis en kort sammanfattning

5.1 Diskussion av resultat

Forskare och lärarna i vår studie har visat sig vara överrens om att vikten av ett väl utvecklat modersmål påverkar utvecklingen av ett andraspråk. Forskare som bland annat Cummins (2001) och Langer (2002) påpekar konstant i sin forskning att modersmålet bör stödjas, utvecklas och användas i inläringen av ett andraspråk. Då ett barn saknar ett fullvärdigt förstaspråk skapar det större komplikationer i inläringen av ett andraspråk. Det är något som även klasslärarna märker av. Bland annat Stina, lärare på Solskolan, nämnde denna problematik när hon berättade om en svenskfödd pojke med turkiska föräldrar. Denna pojke har ”fastnat” mellan två språk och har inte fått en fullständig grund på varken svenska eller turkiska. Detta försvårar hela undervisningssituationen då båda språken behöver utvecklas lika mycket istället för att ta stöd i ett fulländat förstaspråk. De brister vi också ser här är avsaknaden av en turkisk modersmålslärare. Med modersmålsläraren som stöd hade pojken kunnat utveckla båda språken parallellt istället för att ”hoppa” mellan två ofullständiga språk.

Ladberg (2003) nämner denna problematik bland annat som att flerspråkiga ibland aldrig använder ett språk fullständigt utan använder språken efter behov. Vi tror att det kan finnas

flera anledningar till varför denna pojke inte kunnat utveckla fullständig flerspråkighet. Bland annat kanske han är uppväxt i en miljö där det talas flera språk, både i hemmet och på förskolan/skolan där kontakten med turkiska inte existerar. Skolan har endast kunna tillgodose den svenska språkutvecklingen och hemmet endast den turkiska utvecklingen och ingen av dessa är tillräcklig. Alla människor lär sig olika och behöver olika mycket stöd i sin utveckling, denna pojke kan ha behövt extra mycket uppmuntran i form av att få dela med sig av sina egna erfarenheter och tidigare kunskaper. Studien på den mångkulturella skolan Langer (2002) genomförde visade på ett aktivt intresse från både elever och lärare. Lärarna försökte lyfta fram elevernas erfarenheter och kunskaper från sitt hemland och även beblanda hemspråket med andraspråket. Eleverna fick bland annat göra uppgifter på sitt modersmål och sedan översätta dessa. Eleverna fick ta stöd av varandra för att översätta och förstå arbetsområden. Löthagen m.fl (2008) stödjer ett arbetssätt som stimulerar språket och samtidigt tillåter eleverna komma i kontakt med alla språk de talar under hela skoldagen för att få en fullvärdig språkutvecklande miljö.

Ladberg (2003) beskriver flerspråkigheten som något man använder i olika kontexter. Språken anpassas och blandas beroende på vem mottagaren är. Det går lätt att kodväxla om mottagaren förstår detta. Vi anser att ett flerspråkigt sätt att kommunicera hör till vardagen i kontakt med familj och vänner. Däremot bör elever i skolan hålla sig till endast ett språk, beroende på situation. I vanlig klassundervisning blir det svårt om en elev blandar svenska, kurdiska och arabiska ord hela tiden och det uppstår problem i kommunikationen mellan lärare/elev. På ett sätt är skolan då ensidig som inte kan låta eleverna använda sig av den kodväxling de känner sig säkra i, men samtidigt måste skolan kunna hjälpa elever att bli fullständigt säkra på ett språk. Einarsson (2004) nämner vikten av att båda talar samma språk när det sker en kodväxling. Vi ser det som en möjlighet att använda kodväxling i samband med språkutveckling då det förekommer flera elever med samma modersmål i en klass.

Langer (2002) och Cummins (2001) lyfter båda fram vikten av ett fullvärdigt utvecklat språk för att kunna utveckla ett andraspråk. Ett stöd i den utvecklingen skulle vara flerspråkiga lärare som finns i verksamheten och som kan förstå elevernas kodväxling. Samtidigt bör eleverna förstå vikten av att kunna ett språk helt och hållet. Vi tycker att ett språkligt stöd på modersmålet är grunden till utvecklingen av ett andraspråk, vilket oftast också sker i naturliga kontexter som till exempel på raster och i idrott.

Forskarna vi använt för vår litteraturbakgrund är eniga om att förstaspråket är avgörande för utvecklingen av modersmålet. För att utveckla ett andraspråk effektivt behövs det tillgång

till material på båda språken där eleverna kan ta stöd i modersmålet för att förstå andraspråket. Flerspråkiga lexikon är en tillgång i klassrummet där eleverna själva kan söka ord de inte förstår och de egna erfarenheterna spelar stor roll för att utvecklas vidare. Att få känna en stolthet över sitt ursprung och att även göra det till en del av undervisningen skapar ett större intresse som hjälper eleven att stärka sitt självförtroende. Eleven får en chans att knyta an till ny kunskap i relation till tidigare erfarenheter. Hyltenstam (1979) framhåller även han vikten av att tillgodogöra elevernas tidigare erfarenheter och bakgrund i undervisningen då det har positiv effekt på inläringen.

Mycket av undervisningen baserades på samarbete och grupparbeten. När det kommer till det praktiska arbetet i de skolor vi besökt ser arbetet i det vanliga klassrummet annorlunda ut. Eleverna arbetar ofta individuellt och språk och tidigare erfarenheter tas sällan till vara. Den mångkulturella skolan tar i större mån upp elevernas bakgrund än den svenska men det är samtidigt inte tillräckligt om man ska jämföra behovet av att göra detta för att fånga elevernas intresse fullt ut. Klasslärarna fokuserar på sitt arbete och modersmålslärarna och lärarna i svenska som andraspråk skulle vilja fokusera mer på ett arbete där ålder, kultur och bakgrund får ta stor del. Det lärarna på den mångkulturella skolan var överrens om är att det behövs ett större samarbete mellan olika klasser, lärare och instanser. Rektorn på skolan såg behovet av ett samspel mellan klasser och lärare och har även avsatt gemensam tid för att främja samarbete, tyvärr är detta något lärarna inte tagit vara på. Det finns tankar och önsknings för att arbeta på ett visst sätt, men ingen har sett möjligheterna till att utveckla verksamheten till en månkulturell och främjande miljö. Här ser vi en brist på kommunikationen mellan lärarna och rektor då inte hans ansträngningar för att skapa ett samarbete har nått fram till lärarna.

Alla lärarna på skolorna vi besökt anser att samarbete i lärarlagen och i skolan överlag har stor betydelse för undervisningen. De ser alla fördelar med att låta klasser och lärare samarbeta för att utvecklas både kunskapsmässigt och språkmässigt. Dock uppstår problem då detta samarbete inte genomförs i den utsträckning lärarna skulle önska. Viljan till omstrukturering och ämnesöverskridande stöd mellan lärarna finns, men engagemanget brister. Vi anser att viljan som finns inte är tillräcklig för att kunna göra om undervisningen i klassrummen. Lärarna själva måste ta tag och åtgärda saker de vill förändra, bland annat öka samarbetet. Att samarbeta med en annan lärare är inte ett arbetssätt som är beroende av någon form av resurs, dock kan schemaläggning och stöd från organisationen i stort vara ett stöd i ett sådant arbetssätt. Samtidigt tycker vi att lärare måste se sina möjligheter istället för svagheter för att kunna förbättra arbetssätt och samarbete.

Då de flesta lärarna såg resurser som en stor problematik såg de heller inte möjligheterna som finns till att utveckla verksamheten och arbetet med sina flerspråkiga elever, bland annat genom att ta mer hjälp av modersmållärare och lärare i svenska som andraspråk.

På både Månskolan och Solskolan finns det problematik i undervisningen av flerspråkiga elever. På Solskolan är resurserna inte tillräckliga för att underhålla invandrarelevens modersmål och de är i en ålder där stödet på modersmålet är avgörande för att utveckla andraspråket. På Månskolan finns det resurser som stödjer modersmålet, men då är det saknaden på tillgång till det svenska språket i vardagen som i viss mån kan tänkas sakta ner utvecklingen av andraspråket, i det här fallet svenska. På Solskolan är antalet flerspråkiga elever betydligt färre. Den språkliga utvecklingen hos eleverna med flera språk har hamnat i skymundan och anses inte vara lika viktig. Det finns intresse som indikerar att kunskapen om arbetet med dessa finns, men inte tas på större allvar. Det finns bland annat en lärare i svenska som andraspråk som ställer in sina lektioner för att vikariera i andra ämnen. Underskottet på undervisningstimmar både på modersmålet och lektioner i svenska som andraspråk påverkar de flerspråkiga elevernas språkliga och kunskapsmässiga utveckling. Avsaknaden av ett fungerande språk skapar problematik både när det kommer till att utveckla kunskaper inom ämnen och kommunicera med lärare och andra kamrater. Undervisningen av dessa elever visar avsaknad av engagemang och att skolan inte tar det på allvar, även om det finns lärare som ser vikten av flerspråkig undervisning. Det är i sin tur inte skolan som påverkas av detta utan eleverna då språket är en avgörande del för att kunna utvecklas vidare inom en rad olika områden.

För eleven på en flerspråkig skola har vi sett att det finns betydligt mer resurser för att utveckla språket än på en skola med mindre antal elever med invandrarbakgrund. På den mångkulturella skolan finns det resurser i form av studieverkstan, lärare i svenska som andraspråk, modersmållärare och flerspråkig personal som går in i klassrummet för att stödja eleverna. Även om elevernas tidigare kulturella bakgrund inte tas till vara i den mån de kanske borde finns det flerspråkigt stöd i form av både lärare och material från modersmållärarna. Det som brister i arbetet är engagemanget och intresset för elevernas språkliga utveckling. Klasslärare har en chans att föra dialog med lärare i modersmål och svenska som andraspråk, men gör inte det i den utsträckning de borde. Om det beror på brist på tid eller intresse är svårt att avgöra. Alla resurser är väl behövda och ändå inte tillräckliga enligt personalen. Då lärare på skolan är väl medvetna om sitt arbete med de elever som möter problem i kommunikationen anpassas undervisningen på ett helt annat sätt än vad

möjligheterna ger på en skola där resurserna är betydligt mindre, men ändå genomförs inte ett sådant arbete i den mån det finns möjlighet till.

Lövskolan och Solskolan har ett betydligt mindre antal flerspråkiga elever och därmed mycket mindre resurser till den undervisningen. Bland annat finns det stora brister då det inte finns modersmållärare till alla språk, utan endast till turkisktalande elever på Solskolan. I Lövskolan finns inga modersmållärare. Att inte få en chans att utveckla sitt modersmål har en stor påverkan på utvecklingen av ett andraspråk och även ämneskunskaper, något som Langer (2002) och Cummins (2001) konstant påpekar i sina studier.

Vi ser en vilja hos båda klasslärarna till att arbeta mer med de flerspråkiga eleverna, men de har ingenstans att vända sig för att få stöd i det arbetet. Läraren i svenska som andraspråk är resurs som inte brukas tillfullo vilket vi anser vara en brist som inte påverkar skolan i sig utan eleverna personligen. Trots att det finns brist på resurser så visar lärarna en vilja och fantasi till att försöka anpassa sin undervisning till de få flerspråkiga elever som finns där. Däremot ser vi större fördelar för en flerspråkig elev att gå i en mångkulturell skola då det finns mer resurser och fler personer som talar deras språk som kan stödja dem i bland annat läxläsning och förståelse i överlag.

I vår studie har vi uppnått vårt syfte med att ta reda på hur man bör arbeta med språkutvecklingen hos flerspråkiga elever och hur man arbetar med detta i praktiken. Vi lyckades få en bra inblick i både en mångkulturell skola och en icke mångkulturell skola som tillät oss göra en jämförelse av deras sätt att arbeta och vad som gynnar en flerspråkig elev bäst. Denna kunskap känner vi kommer att gynna oss i vårt eget arbete då området är av växande intresse och betydelse för att skapa ett stimulerande arbetsklimat för alla elever, även de som har problem med språket.

Vi ser viljan till att stödja eleverna men ser samtidigt brister i organisationen som påverkar möjligheter till samarbete. Dock anser vi att oavsett organisation är det upp till varje lärare att se de möjligheter som finns och ta vara Langer (2002) framhåller vikten av samarbete och hur utvecklande det kan vara för både elever och lärarlag. Då önskan till samarbete mellan lärare fanns men inte existerade i större mån såg vi att detta är ett område som går att undersöka i vidare utsträckning.

5.2 Diskussion av metod

Då vi valde en kvalitativ studie antog vi att den skulle leda till trovärdiga resultat som skulle ge oss en bra inblick i ämnet. Vår studie har gett oss klara resultat utifrån lärarnas perspektiv. Det vi borde kunnat göra annorlunda är urvalet av informanter samt användningen av

observationer. Genom att intervjua exempelvis elever hade vi kunnat få en bild av vad eleverna som lär sig svenska tycker. Detta skulle ha varit en väsentlig del då det ger större bredd i hur verksamheten fungerar och hur samarbetet går till. Hade detta kompletterats med observationer av klassrumsarbetet hade vi fått en bättre inblick i verksamheten och arbetssätten.

Nu valde vi att endast genomföra intervjuer med lärarna som har någon form av delaktighet i undervisningen av flerspråkiga elever. Informanterna har gett oss en klar bild av skolans arbete med de flerspråkiga eleverna och vi känner att dessa källor är tillförlitliga. Som vi tidigare nämnt är vi väl insatta i skolornas arbete genom vår VFU och vi känner oss säkra över att svaren överrensstämmer med verkligheten.

De semistrukturerade intervjuerna gav oss en möjlighet till en öppen dialog kring frågorna vilket vi anser är avgörande för att få fram genuina svar. Då stämningen under intervjuerna är öppen kan lärarna lättare berätta utifrån sina egna tankar på ett öppet sätt samtidigt som de blir styrda in på ett visst ämne eller område. Vi känner att den formen av intervjuer ger mer i vår studie än exempelvis ostrukturerade intervjuer eller enkäter.

Det som kan ha påverkat vårt resultat i viss mån är att vi inte fick kontakt med två informanter, i detta fall modersmållärare och rektor på Solskolan. Då dessa två har en stor del i undervisningen på skolan har det påverkat vår studie. Vi har endast kunnat ta del av lärarnas arbetssätt och synpunkter och inte kunnat få respons från rektor som är organisatör samt modersmållärare som är insatt i språkutvecklingen. Det har minskat våra möjligheter till ett djupare resultat. Utifrån det vi har känner vi att vi ändå har fått en positiv bild av verksamheten och arbetet med flerspråkiga elever. Vi anser själva att vi har kunnat uppnå vårt syfte.

6 Slutsatser

Utifrån vår studie har vi fått insikten att ett fullvärdigt förstaspråk är avgörande för utvecklingen av ett andraspråk. Det går att utveckla två språk samtidigt med hjälp av de rätta resurserna, flerspråkiga lärare, tvåspråkigt material etc., som undervisning i båda språken. Lärare bör ta tillvara elevernas tidigare kunskaper, kulturarv samt visa ett intresse för det språkliga i vardagen. Elevernas kommunikation är avgörande för utveckling. Brister språklig förståelse påverkas inhämtning av andra kunskaper, därför är det en betydlig fördel att ha tillgång till flerspråkigt material och flerspråkiga lärare, något som finns till hands i större utsträckning på den mångkulturella skolan.

Vi har förstått vikten av att samarbeta med andra lärare för att få stöd och idéer till att utveckla undervisningen av flerspråkiga elever. Det krävs ett intresse och engagemang för att ta till sig nya arbetssätt och att arbeta språkutvecklande är en process som konstant behöver byggas på med ny kunskap.

6.1 Fortsatt forskning

För att gå vidare inom ämnet flerspråkighet kan fortsatt forskning djupare studera samarbetet mellan lärare och hur samarbetet lärare – elev och elev – elev påverkar undervisning och kunskapsinhämtning när det kommer till språkutveckling hos flerspråkiga elever. Langer (2002) visade i sin studie på mycket samarbete mellan eleverna vilket kan vara ett intressant område att utveckla vidare.

Källförteckning

Litteratur

Cummins, J. & Barker, T. 1996: *Negotiating Identities: Education for empowerment in a diverse society.*

Ontario: California Association for bilingual education. I: Löthagen, A. Lundenmark, P och Modigh, A., 2008: *Framgång genom språket – Verkyg för språkutvecklande undervisning av andraspråkselever.* Uppsala: Elanders Sverige AB

Cummins, J., 2001: *Andraspråksundervisning för skolframgång - en modell för utveckling av skolans språkpolicy.* I: (2001) *Synopsium2000- Ett andraspråksperspektiv på lärande.* Red. Naucleur, K.

Cummins, J., 2002: "Bilingual Children's Mother Tongue: Why Is It Important for Education?" University of Toronto I: www.iteachilearn.com/cummins/

Denscombe, M., 2000: *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.* Lund: Studentlitteratur

Einarsson, J., 2004: *Språksociologi.* Lund: Studentlitteratur

Grosjean, F., 1994: *Individual Bilingualism.* I: Asher, R.E & J.m Simpson (red.): *The Encyclopedia of Language & Linguistics (volume 3).* Pergamon, Oxford. I: Einarsson, J., 2004. *Språksociologi.* Lund: Studentlitteratur

Hwang, P & Nilsson, B., 2003: *Utvecklingspsykologi.* Stockholm: Natur och Kultur.

Hyltenstam, K., 1979: *Svenska i invandarperspektiv. Konstrativ analys och språktypologi.* Lund: Liber Läromedel

Ladberg, G., 2003 *Barn med flera språk tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle.* Stockholm: Liber

Langer, J., 2002: *An effective literature instruction. Building successful reading and writing programs.* Red. Langer, J. National Council of teachers of English. Urbana: Illinois

Lpo94. 1994 års läroplan. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet.

Löthagen, A., Lundenmark, P och Modigh, A. (2008). *Framgång genom språket – Verktyg för språkutvecklande undervisning av andraspråkselever*. Uppsala: Elanders Sverige AB

Internetsidor

HSFR:s regler. <<http://www.stingerfonden.org/documents/hsetikregler.pdf>> datum 2009-11-15

Landry, Allard & Deveau (2009) ”*Selfdetermination and bilingualism*”
<http://tre.sagepub.com/cgi/content/abstract/7/2/203> Datum: 2009-11-10.

Myndigheten för skolutveckling, 2004 Kartläggning av svenska som andraspråk.
Diarienummer: 2003:757. Finns att hämta via www.skolutveckling.se under publikationer. Datum 2009-11-20

Skolverket: Kursplanen i svenska som andraspråk -
<<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0910&infotyp=23&skolform=11&id=3891&extraId=2087>> Datum 2009-11-16

Skolverket: Kursplanen i modersmål -
<<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0910&infotyp=23&skolform=11&id=3875&extraId=2087>> Datum 2009-11-16

Bilaga 1.

Intervjufrågor till klasslärare:

1. Hur gammal är du?
2. Hur länge har du arbetat som lärare?
3. Vilken utbildning har du? Vilka ämnen?
4. Vad har du för erfarenheter när det kommer till undervisning av flerspråkiga elever?
5. Hur många nationaliteter förekommer i din klass?
6. Hur många olika språk talas i din klass?
7. Har du någon form av utbildning för undervisning av flerspråkiga elever?
8. Har du någon form av samarbete med en flerspråkig lärare och hur ser detta arbete ut?
9. Arbetar du jämsides med en lärare i svenska som andraspråk? Planerar ni er verksamhet tillsammans?
10. Om du anpassar klassrumsarbetet till de elever med sämre förståelse av svenska i så fall hur gör du?
11. Har eleverna tillgång till lexikon med sitt modersmål i klassrummet?
12. Om du fick förändra något på skolan när det kommer till arbetet med flerspråkiga barn vad skulle det vara?
13. Vad tycker du ledningen kan förbättra på skolan för att underlätta undervisningen för flerspråkiga barn?
14. Vad anser du själv ha för ansvar för dina flerspråkiga elever?
15. Använder du dig av elevernas erfarenheter och modersmål i din undervisning? I så fall på vilket sätt?
16. Hur skulle du vilja arbeta med flerspråkiga elever om du fritt fick bestämma själv?

Bilaga 2.

Intervjufrågor till svenska som andraspråkslärare:

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Vilken utbildning har du? Vilka ämnen?
3. Vilken är din främsta uppgift som svenska som andraspråkslärare?
4. Vilket samarbete för du med klasslärarna?
5. Är du nöjd med samarbetet? Vad vill du förändra?
6. Vad anser du att klassläraren kan göra i sin undervisning för att underlätta den för flerspråkiga elever?
7. Vad ser du för svårigheter för elever som har språkliga hinder i svenskan?
8. Kan denna problematik lösas på något sätt?
9. Har eleverna tillgång till lexikon med sitt modersmål i klassrummet?

Bilaga 3.

Intervjufrågor till rektor:

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Vilken utbildning har du? Vilka ämnen?
3. Vad har du för erfarenheter när det kommer till undervisning av flerspråkiga elever?
4. Hur organiserar ni arbetet för att stödja undervisningen av flerspråkiga elever?
5. Är det något du vill förändra i organisationen? Vilka svårigheter finns?
6. Hur stödjer du undervisningen av migrantelever?
7. Vad har du för erfarenheter av undervisning av flerspråkiga elever? Utbildning?
8. Hur insatt är du i undervisningen på skolan?
9. Hur anser du att migrantelever lättast lär sig svenska?
10. Hur skulle du vilja organisera arbetet med flerspråkiga elever på skolan?

Bilaga 4.

Intervjufrågor till modersmållärare:

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Vilken utbildning har du? Vilka ämnen?
3. Har du någon kontakt/samarbete med klasslärare/svenska som andraspråklärare?
4. Vill du ha någon form av samarbete? I så fall hur?
5. Vad ser du för svårigheter för de elever som inte pratar något språk fullständigt?
6. Hur är undervisningen i modersmål organiserad? Vad är bra? Dåligt? Vilka önskemål har du?
7. Ingår du i ett arbetslag?
8. Vad är viktigast i ditt arbete, anser du?
9. Samarbetar du med föräldrar?